

35 SENTI

ROMAAN

XII. AASTAKÄIK
TALLINN, 1933. A.

G
MAM
BER
G

No

18

Štrbske Pleso, ilusaim suvituskoht
Tshehoslovakkias.

KIRJASTUS-O/Ü.
"ARENG"

ROMAAN Nr. 18

SISU:

Malle Jann: Invaliid.
 Kojutulek.
 Erich Friesen: Püikesepaiste.
 S. Szölösy: Püüstja.
 Otto Fröhme: Luukas 10, 30.
 N. Gundler: Painaja.
 Valev Uibopuu: Kaduvik.
 J. Ad. Aremes: Mr. Tshengi pahem
 silm.
 F. Grünfeldt: Mis see on?
 Evald Banze: Vana kahu.
 Leik Vaaldemägi: Lõhe.
 Vlaami muinasjutt: Eebane ja kukk.
 Gustav Adolf Bequer: Meister Perez
 organist.
Tõtt ja nalja.

Romaan'i

tellimishinnad 1933 aast.:

Kodumaale ühes saatekuludega:

12 kuud (24 nr-t)	Kr. 6.—
9 „ (18 „)	„ 4.50
6 „ (12 „)	„ 3.25
3 „ (6 „)	„ 1.75
2 „ (4 „)	„ 1.25
1 „ (2 „)	„ —.70

Üksiknumber „ —.35

Välismaale ühes saatekuludega:

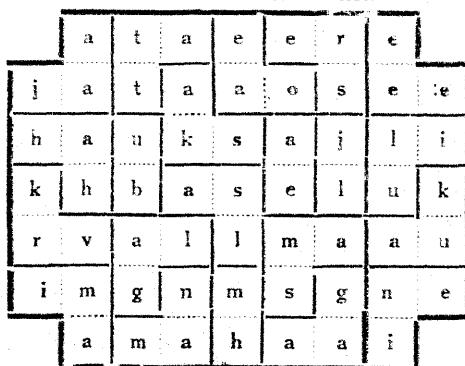
12 kuud (24 nr-t)	Kr. 8.—
6 „ (12 „)	„ 4.25
3 „ (6 „)	„ 2.25

„ROMAAN'i“ talitus

Tallinn, Vene tän. 13,
 telefon 437-18.

Kastmõistatus nr. 18 (276)

Seadnud Em. Gutmann

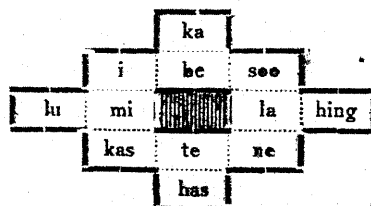
Paigutage lõiked nõnda, et tekivad sõnad, mis tähendavad:

1. Naisterahvaste ümber lipitsema, serva tegema.
2. Pikavarreline valkjate väikeste õitega taim.
4. Kevadehül.
3. See kellesse asi puutub.
5. Paremaks väärtuslikumaks pidama.
6. Tõrelema, etteheiteid tegema.
7. Rohekashall.

Lahendus ilmub Romaan nr. 20 (278).

Ristsõnade silpmõistatuse lahendus

Nr. 16 (274).

Romaan

Nr. 18 (276)

September 1933

XII. aastakäik

Invaliid.

Pühendan neile, kes annud isamaale kallima vara—tervise.

Malle Jann.

Kolletand, kuivanud puisteel viimased lehed,
Keerutab, hõljutab, paiskab neid porisse tuul!
Kadunud, langenud, võidet kui tapluses mehed!
Külm niidab lehti — mehi nii niitis kord kuul!

Kuula! kui veidralt su samm kostab külmanud mullal,
Kargust jääb puisteel, närbunud lehtisse viir!
Möödunud noorus, pole väärtust ei elul, ei kullal!
Tahaks vaid uinuda, pühal et oleks kord piir!

Peidab end tusaselt kortsunud kasuka varju
Pilk, mis kord loitis, pilk, mis kord pildunud tuld.
Sulet tal huuled, sest hinges on valu — et karju!
Ainuke lohutus — kargu all kõnelev muld!

Kannata veidi, mu poeg, kord sul aseme annan,
Pehme ja muheda, — kuldne on kalmude liiv!
Emana hoian, sind maimuna rüppes ma kannan,
Katan sind soojalt, kui linnukse silitav tiiv!

Kodumaa kased sul vestavad kevadest juttu,
Meelespea õitest sul kalmude kasvab kord pärg,
Seal on sul rahu, seal pole ei askeldust — ruttu,
Oota veel veidi! — kord sinna viib rännaku järg!

Kompides, kõmades linnale ligineb sõdur,
Vaikinud, maha tast jäänud on mullane tee!
Alistub saatusel — sirgu lööb keha nii kidur,
Isamaal annud sa kallima — tervis on see!

Kodumaa tütreid ja tugevad kodumaa pojad!
Tooge neil lilli — ja paljasta noort oma pead!
Tänu vaid neile, et kosuvad eestlase kojad!
Sõdur sa vigane — sinule pühendan read!

Kojutulek.

Vana linn magas suveöö vaikuses. Kitsalt üksteise najal nõjatuid kõrgekelbali- sed kodanikumajad ja piinasid avarat turu- platsi. Pärnad õitsesid ja nende lõhn heljus majade vahel kui lapse hääl kirikus.

Vähemgi heli ei eksitanud tundide käiku, ja ainult kivine kaev ümistas sajanditest väsinud lauluviisi, mis tõusis sügavalt maa seest ja voolas öösse. Kuupaiste värisel hõbetilkades, roomas üle sillutuskiivide ja hoidus kartlikult hallide majade varju. —

Üks rändur sammus mööda rohtunud tä- navat, mis tuli kaugelt pimedalt maalt ja kadus suurte ja väikeste tänavate virrvarri. Sirelid rippusid aiapäikude taga, üks öölinde lendas mööda ja seisis mustalt Antoniuse kiriku kuustvalgustatud katuse kohal. Rän- dur tõstis silmad, aga neis puudus koju- tulija naeratus ja kodune rahu. Kõvasti puu- dutas ta kepp kive. Heledasti ja teravasti kõrises see läbi öövaikuse.

Jõudes välja puha Brigitte tänavalt, sei- sis magav turuplats tema ees ja vulisev kaev laulis oma igivana laulu. Hetke pea- tus mees; temas ärkas ta lapsepõli, esimene öö õitsovate pärnade all, kui blondpeaga Margret temale sõrmuse sõrme pistis, kogu mälestuse härdus. Aga siis muutus ta keha tarretuks ja viha purskas ta silmist.

Kodu — mõtles ta, ja ta mõtted ei tun- nud õnne. Ta ette kerkis üks päev ja kort- sud ta snu ümber muutusid sügavaks ja ki- bedaks seda mälestades. Üks päev, mil blond Margret talle oli ütelnud, et kõik oli olnud vaid lapsea unelm — ei muud midagi. Ja neli nädalat hiljem, kui tuul juba esimesi lehti rebis puilt, oli ta vend kosinud blondi Margreti.

Ja tema oli enesele lõiganud kepi ja välja rännanud kodust. Aga enne seda oli veel olnud tund, mil ta oli seisnud oma venna ees ja oli talle rusikaga löönud näkku, nii et vend tagasi tuikus.

Neliteistkümmend aastat oli sest möödu- nud ja tema oli väljas maailmas muutunud väsinuks. Aga noore-aa kaduvusest, elu pü- simatusest tekkis ta rinda igatsus kodu jä- rele. Ja ühes igatsusega kasvas temas viha, muutudes järjest hirmsamaks, hüljatu viha elu vastu. Ja nii oli ta alanud teekonda kodu poole. See pidi olema ta viimane tee, sest temas peitus lõhe hinge ja ihu vahel, mis on lähedane surmale.

Üht aga pidi ta veel võima. Pidi võima

neile kõigile vastu saada oma kadunud elu, neile näkku heita oma needmise ja viha, kaebaja olla ja kohtunik. Mitte surra ja teisi jätta päikese kätte — mitte nii — mitte nii!

Äkki kiljatas tas hoige, piinavalt, hullu- meelselt. Siis öö vaikus pilbastus ta sam- mude all. Temas polnud enam midagi muud viha kõrval.

Seal helises midagi tema kohal — äkki — metsikult tekkides, virisedes hirmus — värisedes, lõhkedes — muutus kõlaks, hel- juvuks kõlaks, mis järsult kerkis ja maga- vad majad uuest raputas: „Tuli!“ Kustki tuli ju hütte, ja majade aknad lükati lahti. „Tuli!“ kajas läbi tänavate. „Tuli!“ huluti tornidest ja lõhuti seega tänavate kitsus. Ränduri pilk jäi liikumatuks, ta sammud plagisesid kividel. Veel pisut mäest üles, siis paremale poole ja ta oli sihil. Mis oli tal tegemist kellade virinaga ja kõigi ini- meste hirmuga. Tema rinnas peitus ju viha.

Nüüd oli veel ainult mõni samm, mil tä- nav pöördus. Ikka elavamaks muutus ta ümbrus, kisa, ehm. Keegi haaras tast kinni ja kiskus ta kõrvale. Paukudes möödus vee- vanker. Tuled vuhisesid. Häälled kilkasid, kisendasid, palusid, käskisid, muutusid virr- varriks, hirmsuse mereks. Kummaline rän- dur tungis meeste ja naiste vahelt läbi. Temas pesitses nimetu õud, mis teda kihu- tas edasi — ta viha pidi leidma väljenduse — pidi! Ta tormas edasi, edasi, kõiki eest kõrvale lükates. Siis jõudis ta oma kodu tänavale. Ta keha muutus tarretuks, ta tead- vus taganes, uimastus ümbrises teda — siis tuli ta suust karjatus, nii et kõik ta üm- ber heitusid ja vait jäid. Ja veel kord kar- jatas ta, veel hirmsamini, veel ebainimliku- malt —

Terava kelbaga maja, mille katust ümb- ritses tuli, see oli ta lapsepõlvemaja, ta kodumaja!

Krampunud käed ees, nägu viltu kistud, nii tungis ta kõikide vahelt läbi. Rusikad kahmasid ta järele, tahtsid teda peatada, ta raputas nad enese küljest — nõdrameel- sus silmis. Üks hääl värises ta ees, selle kõla tabas teda südamest. Ta kuulis sõnu, kuid ei taibanud neid. „Te peate ta päästma, peate —“ Nuuksumine oli see palve. Ka- redalt tuli vastus: „See ei lähe — sinna ei pääse enam keegi!“ Nüüd jooksis rändur paluja juurde ja ta kisa oli kähisev: „Sina,

keda peate päästma — sina?“ Ja kui ta pilgud kohtasid mehe pilku, võpatas ta ja ta kõri oli kui nõõritud: „Sina, keda? Vend — keda?“ karjatas ta, ja vastus tuli kogeledes: „Üleval — Margret — üleval!“

Ja juba oligi ta venna oma klambrist vastastanud, oli käed meeleheitlikust löönud näo ette ja kisendanud: „Margret!“ Ja ühtlasi tormanud põlevasse majja.

Hirmus, halvav vaikus vajus inimestele, sadanded silmad otsisid teed leekidesse. Minutid roomasid mööda, olid kui tunnid, täis õudu, ja ikka veel ootasid silmad, ootasid, ootasid. Sügavamaks muutus vaikus — kuulda oli vaid tule praginat.

Siis tõusis juubeldus — lõpmatu, vaba õudusest. Leekidest väljus kogu, süles kan-

dam. Mehed ja naised jooksid ta juurde, kahmasid variseva mehe järgi, võtsid tal kandami sülest, kandsid ta välja leekide piirist. Tema aga naeratas oma ümbrusele silmadega, mis nägid kaugemale kui elu silmad. Tema suu oli pehme ja puhas, nagu lapsesuu, ja ta huuled vormisid sõnu, õnnesõnu — Margret — Margret! Ta käed otsisid üksteist. Keegi ühendas nad ja pani nad kokku. Surija hingas rahulikult ja pikkamisi — Meie Isa — anna meile andeks meie — võlad — —

Kolmandal päeval peale suurt tulekahju kandsid nad ta kalmule. Linnad kellad helisesid, aedadesst heljus pärnade õielõhn ja vana kivikaev laulis oma laulu kaduvusest.

Päikesepaiste.

Saksa kirjaniku *Erich Frieseni* romaan.

7

Tundide viisi galopeerivad Norbert ja Liane üle heinamaade, läbi metsade. Ja Norbertile teeb meelehead vaadelda neiu kogu graatsiat, ta liigutuste elegantsi.

Hohusel paistavad Liane head küljed hästi silma. Ta taltsumatu loomus ei tarvitse end siin sundida nagu näiteks ballisaalis.

Äkki jookseb nende ette hirm, keda hõbused on hirmutanud.

Väike ruum ehmub. Liane tõmbab ohjad pingule.

Hobune teeb hüppe ja komistab puutüve üle.

Tasase ehmatushüüdega põlvitab Norbert Liane kõrvale. Kahvatult, silmad suletud, nii lebab neiu. Norbert tõstab ta pea ja kuulatab.

„Liane!“ hütab ta kartlikult. „Liane!“

Neiu avab silmad ja äigab üle otsaesise. Ta ümber näib maailm keerlevat. Ta katsub tõusta. Norbert toetab teda.

„Kas saite viga?“ Norberti hääles väljendub tõeline hirm.

„Ma ei usu,“ vastab neiu nõrgalt. „Kuid mu pea . . . kukkusin pea peale.“

Norbert tunneb ta keha värisevat ja teda valdab lõpmatu kaastunne. Kuidas, kui see tore olend kukkumisel oleks vigastada saanud? Kas ei oleks tema selles õnnetuses süüdi?

Ta ei mõtle sel minutil Liane miljonitele.

Ega edule, mis annab abielu tema ja neiu vahel ta perekonnale. Ta mõtleb ainultki Liane abitusele, kui näeb teda lamavat — kahvatult, värisevat, haletsusväärset.

Tugevamini pigistab ta käsivars neiu õrna kogu.

Valuohkega langeb neiu pea ta rinnale. Nüüd kummardub Norbert ja surub oma suu ta huulile. Värin tuksatab läbi neiu keha. Aeglaselt, üsna aeglaselt tõstab ta käsivarred ja paneb nad Norbertile kaela.

„Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ on võidetud. Imetaoline, arusaamatu on temagi vallutanud.

XV.

On möödunud nädalad.

Krahvinna Lüttinghauseni ilus suvila sarnleb tuvimajale. Alatasa peatuvad autod ja tõllad raudvärava ees. Onnesoovijad tulevad ja lähevad. Tuuakse kõige kallihinnalisemaid lilli. Telegrammid lendavad siia ja sinna. Telefon ei vaiki üldse enam.

Noor pruut ei hooli põrmugi kaasavarast; selle muretseb „tädi“ oma heaksarvamise järele.

„Metsmesilane“ on pühalikult rahulik, vaikselt õnnelik. Kui ta armsama otsa vaatab, selguvad ta näojooned ja talle näib, et võiks kogu maailma õndsuses süleleda.

Ja Norbert?

Päevast päeva paistab Liane talle veetlevam, ihaldatavam. Ainult kui ta Liselot-

tet kohtab, kui ta märkab, kuidas selle ilus nägu muutub rahutumaks — ärkab tas endine armastus ja ta mõtleb kibedusega tulevikule.

Juba järgmisel päeval peale kihlust kirjutas Metsmesilane pika kirja Karl Heinzusele, milles valas oma südame välja ja kirjeldas oma õnne elavais värves; ta kutsus kasuisa „tädi“ ja peigmehe nimel Berliini pulma ja saatis tuhat tervist armastele „poistele“.

Ka suur kast läks Pühvel-Kullaväljale, mis sisaldas kinke igatühele, muu seas briljantnõela Karlile, hõbetubakatoosi Peetrile, paksu sõrmuse Antonile, siidist mütsi Martinile ja punase peasalli ema Wilhelminele.

Nii lendavad Liane päevad. Ta elab õnejoovastuses. Vaevalt suudab ta veel kainelt mõtelda. Seltskonnas öeldakse talle ainult meelitusi. Ta ikka veel mitte täielikult viilitud, Lõuna-Aafrika karrood meele tuletav väljendusviis on imetluse esemeks; teda peetakse algupäraseks ja katsutakse järele aimata.

Ka Liselotte d'Esterre on noort mõrsjat õnnitlenud — surnukahvatu uäoga, kuid ta huuled naeratavad.

Vana kindral nõuab pulmade kiirustamist — oma kõrge vanaduse ja päevast päeva kasvava nõrkuse tõttu. Ja Norbert on nõus.

Ja Liane? Mis põhjus oleks tal vastu seista, kuna ta armsamas näeb oma tulevast õnne?

Kahaksa päeva enne pulmi laseb end õigusnõunik Mertens noorele mõrsjale teatada. See võtab ta veidi imestunult vastu. Ta ei ole õigusnõunikku kaua näinud; peagu on ta selle olemasolu unustanud. Kui see ütleb endisel kuival toonil, mida Liane nüüd tunneb: „Tulen äriasjus, armuline preili —“ kehitab Liane pahaselt õlgu ja ta silmad lendavad verandale, kus Norbert — tema Norbert — ootab mõrsjat.

„Pean teiega teie abielulepingust kõnelema, preili Arevall!“

„Mis läheb mu abielu teile korda?“

„Olin teie surnud vanaisa advokaat ja olen tema ekstsellentse soovil ka teie —“

„Edasi!“

„Ses omaduses kõnelesin leitnant v. Achenbachi advokaadiga ja me leppisime kokku, et pool teie varandusest jääb teile, kuna teise poole saab teie tulevane abikaasa.“

Liane on vaevalt kuulunud. Igatahes ei mõista ta midagi. „Noh, ja —“ küsib ta kärsitult.

„Kas olete sellega nõus?“

„Kui mu peigmees on rahul —“

Advokaat kummardab. „Ma võin siis abielulepingu kinnitada?“

„Minu poolest küll!“

„Siis on meie jutuajamine lõpetatud. Ma lahkun!“ Ja mõõdukal sammul eemaldub õigusnõunik Mertens. Ükski muskel ta läbi paistmatus näos ei liigu. —

Vähesed päevad pulmadeni kaovad lennul. Täna on viimane päev. Eelmist õhtut ei pühitseta haige kindrali pärast. Selle eest korraldatakse pulmapidu toredam.

Norbert teeb mõrsjale tavaliku igapäise külaskäigu, kus juures see talle paistab harilikust veetlevam. Karl Heinzus on kirjutanud ja saatnud isusasti töötatud kuld-südame peene keti otsas — „Pühvel-Kullavälja poiste“ pulmakink. Kahjuks ei saavat ta ise, Karl, oma armsa Metsmesilase pulmadeks tulla; kuid ta mõtted viibivat ta juures.

Naerdes ja nuttes surub Liane kuld-südame rinnale.

„Kas tohin seda kanda, Norbert?“

„Muidugi! Nii tihti kui soovid!“

Ja naeratades tõmbab Norbert magusa näokese oma rinnale.

Kui kohe selle järele ilmub Gersoni kaubamaja saatjalg kallihinnalise pruutkleidiga, tunneb Norbert, et ta on üleliigne. Ta lahkub ja jalutab oma poissmehekorteri poole — viimast korda.

Ta mõtted on mõrsja juures.

Ta on õnnelik, täitsa õnnelik. „Pühvel-Kullavälja Metsmesilane“ on ta südame aegamööda vallutanud; nii etteise pilt, keda ta alles hiljuti uskus armastavat, on kahvatanud.

Rõõmus naeratus huulil, läheb ta trepist üles. Kui ta avab ukse elutuppa, hüüab talle tuttav hääl lõbusalt. „Hallo, vana poiss!“ vastu.

„Gerald! Kas sina oled tõesti?“ Väljasirutatud kätega ruttab ta sõbra juure. „Mul ei olnud aimdustki, et su Aafrika-reis juba on lõpetatud! Uskusin sind veel kuskil kõrbes —“

„Jõudsin praegu Berliini. Kõige pealt tulid sind vaatama.“

„Väga armastusväärne! . . . Noh, kuidas läheb?“

Vaikne vari libiseb üle Geraldil avameelsete joonte. „Keskmiselt!“ vastab ta ja võtab sigari, mida pakkus Norbert. „Ja sul?“

„Hästi.“

„Ja Liselottel?“

„Arvan, et kah hästi . . . Kas tohin sulle klaas veini pakkuda?“

„Täna. Tahan kohe minna. Pean veel

akklimatiseeruma peale pika pummeldamise Aafrikas.“

„Jookse siis! Ja ära liig palju neiustada-meid murra! Ega sa Aafrikas ometi südant ei kaotanud, mis?“

Peen puna tõuseb Geraldil pruuni näkku. Teravamalt vaatab Norbert sõpra ja märkab, et poisilik ilme on kadunud ja et teatav tõsidus selle asemele on astunud.

„Mulle näib, mulle näib, et kõik enam korras pole!“ ütleb ta heasüdamliku pilkega ja koputab Geraldil rinnale. „Kas ehk mõni must iludus —“

Kuid ta kahetseb silmapilkselt oma kerget tooni, kui märkab, et noormees haavutult kõrvale pöörab.

„Ära pahaks pane, vana poiss! Ma ei teadnud, et lugu on sügavam. Tule! Justusta!“

Vaikivalt vaatab Gerald enese ette. Siis ütleb ta tasa, nagu enesele: „Ah, Norbert, ta oli veetlevaim olend, keda olen näinud! Ja ma armastasin teda nii väga!“

„Vaene poiss!“ lohutab Norbert, pannes käe Geraldil käsivarrele. „See lahtub aegamööda — usu mind! Vaata kord meie ilusaid tüdrukuid! . . . Sa jääd ometi Berliini?“

„Muidugi.“

„Õigus! Sa tuled muide nagu kutsutud. Homme on mu pulmad!“

„Sinu — pulmad? . . . Siis ometi! Rõõmustan, vana poiss. Kuidas sellega hakkama saite?“

„Kuidas — hakkama saanud?“

„Teie olete ju mõlemad —“ Gerald viivitab — „ma arvan, Liselottel ei ole —“

Nüüd pöörab Norbert pahaselt kõrvale. „See ei ole Liselotte, Gerald!“

„Mitte? . . . Kes siis?“

„Keegi — preili Arevallo.“

„Arevallo? . . . Ei tunne. On ta ilus?“

„Väga ilus.“

„Ja rikas?“

„Samuti. Sa tead, et selleta ei oleks läinud!“

„Muidugi, muidugi! Noh, soovin õnne!“ Ja ta surub impulsiivselt sõbra kätt.

Vaikivalt suitsetavad mõlemad tükk aega. Siis ütleb Gerald elavalt: „Olen väga uudishimulik su tulevast tundma õppida.“

„Selle lõbu saad juba homme hommikul. . . enne laulatust. Ma võtan sind lihtsalt kaasa ja esitlen kohe.“

„Topp! Kokku lepitud!“

Ja jutt kaldub teisale. —

„Pühvel-Kullavälja Metsmesilase“ pulmahommik ei alga heledalt ja selgelt. Tume-

dad pilved varjavad taevast. Ükski päikesekiir ei tungi esile, kuigi mõrvoja igatsevad silmad seda ootavad.

Kogu ennelõuna jääb Liane nägematuks. Ainult krahvinna Klotilde ja Eva Achenbach tohivad buduari tulla, kus Jeannette osavad käed ehivad noort mõrvojat ta aupäevaks.

Norbert, kes ilmub vastu lõunat Geraldil saatel, juhatatakse salongi. Armuline preili olevat veel tualeti juures.

Mõlemad härrad ei ole just meeleepäraselt puudutatud, kui neile salongis Liselotte d'Esterre vastu heljub — roosas tüllipilves. Ta on enese soovil üks pruutneitsidest, kes kogunevad ekstsellentsi soovil mõrvoja majas. Ta tahab kibedat karikat viimase tilgani tühjendada — tulgu siis, mis tahes!

Kuid Liselotte on osav näitlemises. Harjunud lõbususega sirutab ta Geraldile käe teretuseks, noogutab Norbertile seltsimehlikult.

Siis läheb ta, nagu ta ütleb, mõrvojat kutsuma.

Mõlemad härrad vaikivad. Nende meelest on õhus midagi lasuvat, mille vist Liselotte esile on kutsunud.

Mõne minuti pärast avaneb uks.

Kõrge neiukuju valges mõrvojakleidis, mirripärg tumedas peas, millelt langeb ämblikuvõrgutaoline pitsiloor, astub sisse — punetatavate paletite ja rõõmsalt naeratavate huultega. Ta tahab Norberti poole tõtata. Seal langeb ta pilk Geraldile ja ta seisatub nagu nõiutult.

Ka Gerald on mõned sekundid liikumata.

Siis tormab ta hõiske ja hirmu hüüatusega mõrvoja poole. „Päikesepaiste!“

Agedalt tõrjuvalt tõstab Liane käe.

Mis tige deemon kihutas teda peigmehele õrntundest varjama kokkupuutumist Geraldiga?

Otsatus imestuses vaatab Norbert mõrvojalt Geraldile, kuna Liselotte silmad võidukalt sädelevad.

„Mis see tähendab? Miks nimetate meie ilusat mõrvojat „Päikesepaisteks“?“ „See on Liselotte pilkav hää, mis kõlab teravalt ja lõikavalt õndsesse vaikusse.“

Gerald tuksatab. Astub langetatud peaga tagasi, sundides end süttule naeratusele.

„Oh, mitte midagi! . . . Palun tuhatkordselt vabandust. . . Üllatus, et näen noort daami su mõrvojana jälle, Norbert —“

„Jälle nägema?“ kordab Norbert imestunult. „Sa tunnend mu mõrvojat?“

„Jah, pealiskaudselt. . . Kohtasin Päikesepaistet — vabandust, preili Arevallo —“

Lõuna-Aafrika karroos . . . Pühvel-Kullaväljal . . . Mul ei olnud aimdustki, et ta vahepeal — — veel kord: vabandust, et pidasin end rumalalt üleval! lisab ta poisiliku punastusega, mis sobib mõnele noormehele nii hästi.

Norbert naeratab heatahtlikult. Ta silmis on Gerald veel poolenisti laps, kellele midagi pahaks ei panda. „Hea küll, mu poiss!... Tule, mu lemmik! Ära vaata nii tõsiselt! See asi on tähtsusetu!“

Ja õrnalt silitab ta väikest, külma kätt, kuna Liane tasa palub: „Ära ole pahane, Norbert! . . . Tahtsin seda ammu juba öelda . . . kuid — —“

„Hüva, hüva, laps! Teinekord jutustad seda üksikasjalisemalt! Nüüd tule! Sõiduk ootab.“

Ja ta ulatab mõrsjale käsivarre, et teda trepist alla juhtida.

Stingelt vaatab neile Liselotte järele.

Ta luurav pilk on märganud piinlikkust mõrsja ilusal, uhkel näol, imestust peigmehe silmis ja vaevaga allasurutud ärevust noormehe joontes.

Tas liigahtub madu. Kas tõesti on nii väga raske vihatud võistlejannat paradiisist välja kibutada?

XVI.

Kodanlik ja ka kiriklik laulatus on mööda.

Vägev peakirik suutis vaevalt mahutada inimhulka.

Ees altari juures oli peagu kogu pealinna üliaadel. Isegi ühte printsit oli nähtud. Ja taga pealtvaatajate tähelepanelik jõuk, kes ei suutnud küllalt ilusat pruuti, suursugust peigmeest, pruutneitsisid, kes oma õhulisid, värvirõõmsais pidukleites „sarnlesid kevadisele lilleaiale“, kallihinnalisi pidurüüsid sametist, siidist, pitsidist ja brokaadist, sädelevaid, mitmevärvilisi mündreid ja välvuvaid ordeneid, kiirgavaid briljante ja kõiksugu kalliskive imetleda.

Tõepoolest, sädelevad pulmad — kümnekordse miljonitepärijanna vääriline!

Kui noorpaar piki uudishimuliste rivi oli lahkunud peakirikust, hoidis Norbert oma noore abikaasa kätt tugevasti peos.

Ühe silmapilgu puhkavad nende silmad uksteises. Mitte täis rahutust, ootust ja kuumat iha — ei, avameelsel, selgel pilgul, millest kõneleb miski kõrgem, puhtam, kui kire uim: usaldus, lootus südameõnnele.

Siis veereb tõld noorpaariga minema. Teised sõidukid ja autod järgnevad. Inimjõuk läheb laiali.

Keegi ei ole tähele pannud, et kaks küllalist esimeses reas mitte täielikult osa ei

võtnud tildisest pidumeeleolust: üks pruutneitsi ja üks sale noormees, kes oli viimasel hetkel ilmunud.

Ja siiski, kes tähelepanelikumalt oleks vaadanud, oleks märganud, et noormehe haledais silmis läikisid pisarad, mida ta asjatu kinni hoida katsus, kui altari ees vahetati sõrmuseid ja öeldi õnnistussõnad. Ja et imeilus, punajuukselisel daamil vaevu õnnestus naeratava lõbususe maski säilida, mille taha peitsid endid kadedus, vihavaen, ja meeleheide. —

Pidusõök krahvinna Lüttinghauseni elegantse söögisaalis, milleks on palutud ainult „intiimid“, pakub valituid, kulinaarseid naudinguid. Tuhatkordselt välgub elektrivalgus kalleis hõbenõudea, sädelevais kristallklaases, mis tõusevad kokkulöömiseks.

Peetakse kõnesid, lastakse elada. Mida rohkem edeneb aeg, seda rohkem voolab shampanja. Kuni krahvinna Klotilde viipel tõuseb noor proua, et pulmareisiks ümber riietuda.

Kui teener teatab, et auto on ärasõiduks valmis, pöörab vana kindral poja tähelepanu sellele, et ta oma noort abikaasat ei tohi lasta oodata.

Kohe tõuseb Norbert. Kiirelt riietub temagi ümber ja tahab läbi väikese salongi halli minna, kui tunneb äkki kätt oma käsivarrel.

Liselotte on talle tasa järgnenud ja seisab nüüd ta ees — kahvatute, värisevate huultega, punetavate palette ja rahutu pilguga. Tahtmatult pörkab Norbert tagasi. Mis tahab tast Liselotte sel momendil, kui ta ootab oma noort naist pulmareisile minnekuks?

„Norbert!“ sosistab Liselotte meeleheite julgusega. „Norbert, ära vaata mind nii stingelt! Kingi mulle üksainus sõbralik pilk ennekuu üksteisele igaveseks ütleme elada hästi! Sa ei tea ju, mis ma kannatan!“

Kortsutatud kulmega seisab Norbert ta ees. Liselotte on esmakordselt „sina“ öelnud, mida nende vahel ei ole siiani tarvitatud. Norbert tunneb, et seisukord on häbistav. Ja ometi ei ole tal julgust naist, kes teda armastab ja keda ta kord arvas armastavat, karmi tagasitõukamisega haavata.

„Sa ei tarvitse karta, et meid keegi kuulab!“ jätkab neiu mõrudalt, märgates Norberti rahutust. „Kõik on pidusaalis ja lõbutsevad. Nagu maailmas ei olekski muret ja kannatusi! . . . Oh —“

Ja ta nuuksub tasa.

Norberti piinlikkus kasvab. „Ma pahun,

rahustuge!“ ütleb ta puiklevalt, tehes sammu ukse poole, mis viib halli.

Kuid Liselotte peatab teda. Ta pilk on hullumeelne, meeleheitlik — —

Vahepeal on Jeannette väikeses, mugavas buduaris oma noore käskijanna elegantse reisisuuletiga valmis saanud.

Juba on Liane ärasõiduks valmis, kui talle äkki meelestub, et jättis kuld südame, mille saatis Karl Pühvel-Kullaväljalt pulmakingiks, väikesesse salongi.

Ta annab toaneitsile kindad ja varju ja tahab kergejalgselt läbi elutoa salongi tõtata.

Seal kostavad tasased hääled ta kõrvu. Üks kuulub ta abikaasale. Ja teine, kirglikult äritatud?

Ta jalg viivitab.

„Sa oled sihi saavutanud!“ kuuleb ta parajasti närvilist naisehäält ütlevat. „Kuid õnnelikuks sa ei saa. Mälestus minule seisab teie vahel — sinu ja, väikese metslase vahel, kes nüüd“ — kibe naer — „on parunitar Achenbach!“

Liane seisab tardunult. Ta veri valgub südamesse. Ta tahab põgeneda, kuid ta jalad ei kanna teda. Ta seisab nagu nõiutult ja kuulatab.

„Taeva pärast — tasa!“ kuuleb Liane abikaasat sosistavat. „Mulle näis, et kuulsin samme —“

„Pah! Tondid!“ pilkab naisehäälel. „Su südametunnistus! . . . Ma ei taha midagi —“ hääle muutub kirglikult värisevaks, mis tabae Lianet piitsahoobina — „ma ei taha midagi, kui ainult veel kord su suust kuulda, et sa mind armastad —“

Vaene noor proua peatab hingamise. Suur Jumal, mis vastab Norbert! Tema, ta abikaasa! Ja kes on see naine, kes julgub — — ?

„Jätke see, Liselotte!“ kuuleb Liane Norbertit kurvalt ütlevat. „Milleks vanu haavu lahti rebida —“

Külm higi katab Liane otsaesise. Jõuetus vihas tõmbuvad ta käed rusikasse. Tema! Tema!! Keda Norbert alati on armastanud! Kellest juba Gerald kõneles! Oh — !

„Sul on õigus — see on asjata!“ kuuleb ta uuesti Liselotte häält. „Kuid luba mulle ühte: ära unusta mind! Mõtle mõnikord naisele, kes sind armastab rohkem kui oma elu ja keda sinagi — —“

Liane ei kuule vastust. Pöörase kiirusega kihutab veri läbi ta soonte, nii et ta peagu minestab. Tugevasti surub ta käe südamele. Ta arvab, et see peaks valust lõhkema, see vaene, reedetud süda.

Ta ei tea, et ta abikaasa ammu on toast lahkunud, et ta sel silmapilgul ainult Lianele mõtleb, armastatud naisele ja et ta süda on täis pahameelt õnnetu naise vastu, kes sel pühäl tunnil tungis ta õnne vahele.

Lianes on ta loomu kogu metsikus ärganud. Ta litsub taskurätiku suule, et lümmakata metsikut hüüatust, mis tuleb ta piinatud rinnast.

„Reedetud! Reedetud!!“ . . .

Siis ärkab ta uhkus. Käskiva liigutusega, mis tuletab endist „Metsmesilast“ meele, viskab ta pea kuklasse.

Ta ei lase end alla suruda! Ei. Kelleltki mitte! Ka mitte mehelt, kes nimetab end ta abikaasaks! Ka mitte haavunud uhkusest ja reedetud armastusest! Millestki mitte!..

Ta vajab mõned minutid kogumiseks. Siis läheb ta kindlal sammul halli, kus ootavad teda kärsitult ta abikaasa ja krahvinna Klotilde.

Liane ilmutumisel pörkab väike daam kokkunikult tagasi. „Suur Jumal! Mis on sul, laps?“

„Mis peab mul olema?“ naerab Liane imeliselt kaledalt. „Mitte midagi!“

„Sa oled nii kahvatu, nii — —! Jeannette! Ruttu vett! Ja nuusksoola! Ruttu, ruttu!“

Kuid naeratades tõrjub Liane — ah, mis maksab talle see naeratus — —! Ainult, kui krahvinna Klotilde käsivarred ta ümber paneb ja talle ikka jälle kinnitab oma armastust ja truudust, näib Lianele sekundiks, et ta langeb kokku.

Nüüd tuleb pulmaseltskond jumalaga jätma — ees vana kindral, toetudes kepile.

„Jumal õnnistagu sind, mu tütar!“ ütleb ta liigutatult, suudeldes noort prouat otsaesisele. „Ja ärge jääge liig kauaks! Tulge varsti Birkenfeldesse!“

Silmapilguks lähevad Liane silmad niiskeks, kuid vaatavad kohe jälle külmalt ja tõrjuvalt. Sest parajasti on Liselotte d'Esterre lähemale astunud ja tahab noorele prouale kätt ulatada.

Nagu ei märkaks ta väljasirutatud kätt, pöörab Liane kõrvale.

Norbert ulatab abikaasale kummardusega käsivarre, et teda auto juure viia. Ta pilk otsib Liane oma.

Liane ei vaata talle otsa. Uhkelt, sirgelt, iga tolli v. „Achenbachide pärimõisa tulevane käskijanna“, sammub ta abikaasa käsivarrel trepist alla.

XVII.

Tõepoolest — imelik pulmारेis, see noorpaari sõit — Como järve äärde!

Algul arvas Norbert, et ta noor naine on väsinud peale erutavat laulatustseremooniat.

Kui Liane aga ta murelikele küsimusile vastab ainult lühidalt „jah“ või „ei“, kui ta ilmselt hoidub igast puudutusest ja isegi avalikult vastu paneb, kui Norbert käsivart ta ümber panna tahab — siis märkab Norbert, et Liane kahvatusel ja sõnaahtrusel on sügavam põhjus.

Kui aga mööduvad mitu päeva ja Liane ainult kõige vajalikumaid sõnu oma mehega vahetab ja muide oma magamistoas luku taga istub — peab Norbert kohaseks oma noorele naisele ta ülespidamise võimatust selgeks teha.

Norbert teab, et peab ettevaatlik olema. Tal ei ole aimugi, mis Liane olekut nii põhjalikult on muutnud, mis rõõmsast loodustlapsel, kellel süda alati oli keelel, tegi tõsise ja kinnise naise.

Ka täna istuvad mõlemad vaikivalt hotelli terrassil. Päike on laskumas. Nood säravad nagu tuleleegid. Eemal mööduvad purjekad. Ja all maandumisplatsil lebavad väikesed paadid, millelt kostab lõbus laul ja gitari- ja mandoliini mäng mõlema vaikiva inimese poole.

Seal küsib mees naiselt ja ta häälel kostab pehmelt seesmise liigutuse tõttu: „Kas lähme järvele aerutama, Liane? Veel on nii tore!“

Liane noogutab. See on ju ükskõik, mis nad teevad! Kõik on talle ükskõik!

Paat on pea türitud. Norbert seob ta lahti ja aitab Lianet sisseastumisel. Paat lahkub rannast. Ka nüüd ei vaheta mõlemad sõnagi. Sügav vaikus ümberringi, katkestatud aerulöögest.

Lained magavad. Ei sosista. Järv on uinunud, on õndsalt rahulik.

Aeglaselt libiseb paat edasi.

Haa, kuidas päikesekiired värisuvad rahulikult veepeeglil ja põhja valgustavad!

Norbert vahib nagu nõitutult imeilma nende all. Siis vaatab ta oma naise otsa, kes siingi, kesk imetoredat loodusuhkust, ei loobu tardunud ükskõiksusest — tema, kes muide sattus vaimustusse iga lille, iga sooja päikesekiire üle. Ja Norbertit valdab otsatu igatus. Ta tahaks Liane käe sooja survet tunda, tahaks ta armast pead, mille tumedail juukseil mängivad kuldsed päikeserefleksid, oma rinnale tõmmata, tahaks —

Liane aga vahib tast mööda kaugusse, kus juures ta veetlevat suud ümbritseb kibe joon, mida Norbert veel ei ole näinud.

Norbert ei suuda enam kannatada. „Liane!“ algab ta paluvalt ja kummardub

ta poole. „Sa oled viimasel ajal imeliselt muutunud. Kas oled haige? Või kahetsed sa, et said mu naiseks? Mis see ka ei oleks — nii meie elu ei või jätkuda. Ma ei suuda enam kannatada.“

Norberti hääle sooja tooni juures tuksub Liane. Ta tahab juba Norberti kätt võtta, tahab oma südant välja puistata, tahab öelda, mis see on, mis labutavalt nende vahele astus — — Kuid ei! Ta ei lase end tütsata, nagu kord juba — tookord, kui ta oli alles rumal olend ja eluõnne uskus. Ta ajab end uhkelt sirgeks.

Norbert märkab Liane tumma tõrjumist ja värahtub mõtte juures, et ehk tema ise selle avameelse loodustlapse on teinud süngeks, kinniseks naiseks.

„Liane! Armas, kallid Liane! Kõnele!“ palub ta. „Mis on sul? Mis piinab sind? Kas sa ei ole õnnelik?“

Liane vaatab teda nagu surmani haavatud metsaloom. Siis naerab ta lõikavalt. „Õnnelik? . . . Kas tõesti arvad, et mul on põhjust õnnelik olla?“

„Liane!!“

Norbert võtab aerud paati, haarab mõlema käega Liane pea ja tõmbab selle oma rinnale.

Liane ei pane vastu; kuid ta ei vasta hellusele. Liikumatuult lebab ta, apaatselt.

Lootsik kiigub kergelt veepeeglil siia ja sinna.

Tasa! . . . Kas ei sosista vesi? Saladuslikult, tontlikult, meelitavalt? . . . On need surnute vaimud? On need täitmata soovide haihtuvad, viimased lainetused, mis oma kõlaga, enne kui mööduvad, veel kord panevad vaeste inimeste südamed värisema? . . . Kerge puna kerkib Liane paletesse. Ja ka Norberti otsaesine läheb punaseks.

Akki tõstab Liane pea. „Norbert! Miks abiellusid minuga?“

See otsekõhene küsimus, kesk silmapilgu luulet, tabab Norbertit nagu piitsahoop. Ta näost kaob iga värv. „Kuidas tuled sellele?“ vastab ta puiklevalt. „Sama võiksin sinult küsida —“

„Ära puikle! Vasta!“

Norbert võtab mõlad uuesti pihku. „Miks abiellub mees üldse?“ katsub ta naljatada. „Vist küll armastusest oma väljavalitu vastu —“

Liane kummardub ettepoole ja vahib teda uurivalt.

„Ka sina —?“

„Kas olen mina erand?“ (Järgneb.)

Päästja.

Ungari kirjanik **S. Szöllösy.**

Kuni üle kella kaheksa õhtul töötas Olah oma büroos, oli väsinud ja närviline, igat- ses liikumist ja üksindust. Ohtu oli pisut jahe, kuid mitte ebasoodne. Trammiga sõi- tis Ofenisse, silla juures väljus ta ja jalut- as Donau ääres kunstiakadeemia suurest hoonest mööda.

Keegi naisolend istus liikumatult ühel pingil. Temast möödudes vaatas Olah het- keks temale. See oli väga ilus, noor nei- odavas õhukeses gummimantlis, ehteta kübar peas, süles must käsikotike terasketiga. Kui mees tema lähedale tuli, tõstis neiu ehmu- des pead, ja kohmetudes märkas Olah, et neiu suured, ümmargused, terassinised sil- mad olid täis pisaraid. Seisatudes küsis ta tasakesi:

„Miks te nutate?“

Neiu pühkis pisarad kiire liigutusega sil- mist, heitis küsijale pahase, tõrjuva pilgu ja vastas tõrjudes:

„Mis on teil sellega asja? Jätke mind, palun, rahule!“

Aga Olah ei liigutanud, vaid ütles tasa:

„Kui nähakse kedagi nutmas, siis peab küsima, mis tal on. See on inimese kohus.“

Neiu võpatas. Ehmudes tõstis ta pea, silmnähtavalt üllatas teda ja tegi rahutuks see vastus. Kui ta jälle pea tõstis, ei ol- nud ta nägu enam pahane, ennem ilmnes seal kartus ja umbusaldus. Kohmetult sil- mitises ta toredat härrat ja kogeles siis:

„Aga mispärast? . . . Mispärast küsite?“

Rahulikult ja tõsiselt vastas Olah:

„Kohuse pärast. Sest kes nutab, sel puu- dub midagi. Ja kel midagi puudub, seda tuleb aidata. Kui see võimalik on ja . . . lubatav.“

„Aga mispärast tahate mind aidata?“

Olah ei vastanud sellele küsimusele. Hetke aega seisis ta sõnalausumata, siis küsis ta:

„Kas olete juba õhtust sõõnud?“

Neiu punastas, pööras pea kõrvale ja üt- les pahaselt, vaevalt kuuldavalt:

„Aga . . . mis on teil sellega asja?“

„Kas olete juba sõõnud lõunat?“

See teine küsimus oli nii karm, nii otsus- tav ja väljakutsuv, et neiu kohkudes jalale kargas. Hetke aega vahtis ta mehele koh- metult. Siis varises ta kokku nagu taba- tud patune, tummana ja murtuna.

„Nii ei ole te siis sõõnud ei lõunat ega õhtust?“

Neiu oli hetke aega sõnatu. Siis purska- sid tal pisarad silmist. Meeleheitlikult üt- les ta: „Jumal karistagu seda maailma!.. kui ometi . . . kui ometi . . .“ Äkki tõm- busid ta huuled naeratusele: „Vaadake — vaadake!“ hüüdis ta, kiskus ruttu oma käsi- kotist rahakoti ja sirutas talle vastu.

Selles peitis üks kümnehellerine ja ühe- hellerine raha. See oli kõik.

„Seda pole tõesti palju,“ ütles Olah tasa, võttis oma rahataskust sajakroonise, pani ta kokkupandult neiu rahakotti ja andis talle siis koti tagasi. Suurt raha nähes neiu silmitises teda otse tardunult. Himulik lii- gutus, millega ta rahakoti oma kätte krap- sas, oli instinktiivne ja teadvusetu. Ehmud- des hoidis ta seda käes.

„Hoidke oma rahakotti,“ käskis Olah. Neiu kuulis sõna. Rahutult silmitises ta meest. Äkitselt küsis ta.

„Kellega on mul au rääkida?“

Olah kummardas ja nimetas oma nime.

Neiu noogutas pead.

„Minu nimi on Sofie. Kas pean nime- tama teile ka oma perekonnanime?“

Peeter Grünfeldt,
kirjanik, ajakirja Romaani toimetaja,
sünd. 1. okt. 1865 a.

„Ei. Sellest aitab. Teil on ilus nimi, Sofie.“

Kohmetult vastas neiu:

„Oh ei. Vastuoksa, väga harilik nimi.“
Sõnatult ja vastupanematult sallis ta, et Olah ta käe alt kinni võttis. Nagu mees käis ta tema kõrval. Nad sisendusid lähemasse lihtsasse restoraani.

„Kui lubate, Sofie, siis tellin mina.“

Neiu lubas seda meelsalt. Huvitatult vaatas ta saalis ringi ja arvas avameelselt:

„Milline ilus ruum!“

„Jah, läheb ka, . . . väga mugav koht,“ ütles Olah.

Lauale toodi toit. Neiu hakkas kohmetult sööma, aga siis — nõudis loodus oma õigust. Olah markeeris ainult, teda see köök üsna ei rahuldanud. Vargsi silmitses ta neiu, kellele toit väga maitses. Alles nüüd märkas ta, milline ilus see neiu oli. Terve, roosiline, ja värske. Mai staatue. Kevade magusus heljus ta punasel suul; ta kael oli kui marmor ja ta õlad täis naerivat, värsket jõudu. Loova looduse ja kõikvõimsa nooruse ühine trimpf, kõigest ta vaesusest hoolimata.

Veerandtundi hiljem oli neiu läbi soe ja ta tänuavaldustel polnud piiri. Olah ei mäletanud temalt midagi küsinud olla, sellegipärast vastas neiu tuhandele küsimusele. Nimetas ka oma teise nime. Jutustas, ta olla õpetaja tütar, et isa surnud, et tal veel olla viis õdevenda, et ema teistkorda abiellunud, mispärast ta kodust lahkunud. Ta viibivat juba kaheksa kuud siin suurlinnas, olla ühes speditsooniaris saanud kaheksakümmend krooni kuus, olla ühe arve ära kaotanud ja kuna teda shefi proua vihkas, siis ta vallandatud. Keegi sõbranna võlgnevat talle kaheksa krooni, ei jõudvat seda aga tasuda, kuid ta olla ise majaprouale kolm krooni võlgu ja ei julgevat sellepärast koju minna. Temal olla tädi Pettaus, see kutsuvat teda oma juurde, kuid tal ei olla sõiduraha. Koju ei tahtvat ta ka kirjutada, et mitte kurvastada ema. Ta olla pannud oma kõrvarõngad panti, saanud nende eest viis krooni ja sellega olla ta ennast kuus päeva kohvist elatanud. Aga ometi elab veel Jumal, ja see teeb imet!“

Kuna ta seda kõik pihtis, sõi ta ise kui noor näljane hunt otse fantastilise isuga. Olah kuulas tähelepanelikult.

Temalegi meenusid arvud. Et see temal on vilets aasta, kui ta teenib vaid viiskümmendtuhat krooni, et ta eile kasiinos ühele noorele mehele laenas tuhat krooni, kindla teadmise, et neid enam tagasi ei saa;

et ta kasti sigarite eest rohkem välja annab kui selle neiu poole kuu palk, selle neiu, kes nii muinasjutulik ilus oli, et kui ta oleks maal või sammas, ta vähemalt miljoni maksaks. Ja kes nüüd tänuks saja krooni ja õhtusöögi eest temale kõik oma elu saladused ära jutustas. Kibedus kerkis ta südamesse, ta vihastas, teadmata ise, mispärast.

„Noh, Sofie,“ küsis ta, kas oleme valmis ja võime minna?“

„Jah,“ vastas neiu sõnakuulelikult. Ja jõudes tänavale, ei küsinud ta ka siis, kuhu.

Ta toetus mehe najale ja sõnatult läksid nad sillani. Seal seisatas Olah ja küsis tasa:

„Noh, Sofie, siin lähete nüüd trammile, sõidate koju, tasute majaprouale oma võla ja sõidate siis homme Pettausse tädi juurde.“

Jahmudes silmitses neiu teda. Kogeledes ütles ta:

„Ja . . . ja teie?“

„Mina lähen koju.“

Arusaamatult jäi neiu kohmetudes seisma. Tahtmata sirutas ta mehele oma tasku ja küsis vaevalt kuuldavalt: „Ja raha . . . teie raha?“

Olah ütles tõsiselt: „Selle ma laenasin teile, Sofie. Te teate minu nime ja aadressi. Kui teil käsi hästi käib, siis saatke ta mulle tagasi.“

Neiu küsis rahutult: „Olen ma teid haavanud?“

Mees naeratas, võttis ta käest kinni, pigistas seda ja ütles soojalt: „Vastuoksa, teie olete mulle selles vastikus maailmas valmistanud suure rõõmu.“

Neiu silmitses teda veel ikka kurvalt. Siis ütles ta tasa:

„Siis . . . siis tänan ma teid väga.“

Siis tuli tramm. Olah aitas ta vagunisse.

„Kirjutage mulle mõni kaart, armas Sofie,“ ütles Olah valjusti.

Vastust ta ei saanud. Kui vagun minema veeres, tundis ta hetke aega rahutust.

„See on ilusaim neiu, keda ma oma elus iial olen näinud,“ mõtles ta. Meeleheitlikult vaatas ta ringi, et leida autot. Neid polnud näha. Tramm vurises juba teisel pool silda. Ta naeratas.

„Kogu õõ ei saa ma magada sellepärast, et kord tegin õilsa teo. See vaene neiu peab teadma, et ka õilsaid inimesi leidub veel maailmas.“

Üllatatud liigutus, võpatus silmis, naeratus, ja noolekiirusel veeres auto — suur, tore tõld — teel edasi.

Jahmatudes jäi Olah seisma. Oli nii ülalatu-
nud, et ta saatja, keegi tshehhi vabrikant, muigades ütles :

„Näib, et see ootamatu kohtumine suurhertsoginnaga teid väga on tabanud?“

Vaevalt kuuldavalt ütles Olah : „Suurhertsoginna?“

Tshehh naeris : „Mis, teie ei tunne teda? Mulle paistis, nagu oleks ta teile vastu naeratanud! Või oli see minu poolt eksitus?“

„Suurhertsoginna?“

„Jah . . . Mitte just nõnda suurhertsoginna, vaid ainult nii. See tähendab, ta on praegu vaid suurhertsogi lesk. Sest suurhertsog ei viibinud enam ei tänava ega ka mullu siin. Näib : õnne on liig palju. Suurhertsog on kadunud, aga tore villa, mis ta temale ostis, on talle jäänud, samuti kaks toredat autot. Suurhertsog ei olnud tänamatu ja kitsarinnaline.“

„Huvitav . . .“

„Naine? Ei, see on palju rohkem kui huvitav. Olen maailmas palju liikunud, aga ilusamat olendit ma pole näinud. Tema käitumine on kõrge daami käitumine. Tema salongis liigub peeneim seltskond. Imestan, et teie temast veel midagi pole kuulnud. Aga midagi. Teie viibite ju siin alles teist päeva. Mina viibin siin juba kümme aastat igal suvel. Muide jutustatakse, et ta olla ühe rumeenia bojaari tütar, mingisugune hommikumaine printsess.“

Olah ei vastanud. Ta ei tühistanud muinasjuttu rumeenia hertsoginnast, kuigi talle meenus üks jahe sügisõhtu, üks vaene, ilus nei ühukeses gummimantlis, õhtusöök Ofeni restoraanis, üllatunud, hämmastunud sinisilmad, siis kaugeneva trammi vürin, mis talle alles nüüd jälle kõrvu kostis. Ta katsus seda toredat daami toredas autos, kes üllatunult silmad tõstis, kui teda nägi, enesele kujutella endises viletsas riietuses, kuid see tal ei õnnestunud. Ta pidi nõustuma oma reisikaaslasega, kes väitis, et ta näinud selles daamis ilusaimat naist. Ta ei leidnud sel ööl und, alles hommiku eel uinus ta rahutult ja ärkas palju hiljem kui harilikult.

Astudes hotelli halli, andis uksehoidja talle üle kirja, mis üks lakei toonud.

Olah aimas, kellelt see tuli. Ja ei pettunud. Kiri oli järgmine :

„Tänase õhtu peate pühendama mulle. Peate minu juures sööma. Saadaksin teile heameelega oma auto, ei tea aga, kas see teile armas on. Kui mind veel mäletate, siis ka tulete.“

Ei pealkirja ega allkirja. Olah tundis

kirjast määratumat rõõmu. Muidugi mõista järgnes ta kutsele.

Vaevalt kümme minutit sõitis lumivalge laev üle järve. Laevasillal seisis üks halli siidmantlit kandev daam üksipäi. Olahi süda põksus : „On tema see?“

Ta oli see tõesti. Naeratava näoga ja vastusirutatud kätega tuli ta temale vastu. Ta sakesi ütles ta : „Kartsin, et teie ei tule!“

Olah naeratas : „Kuidas võisite ometi midagi sellist uskuda?“

Kaua ja palavalt vaatasid nad üksteisele silma. Naise nägu säras rõõmust. Naerdes küsis ta :

„Kas tundsite mu ära? Kas mäletate veel minu nime?“

„Ei, Sofie, seda ma enam ei mäleta.“

Naise näol peegeldus avameelne üllatus. Naeratades ütles ta :

„See on huvitav. Olete ta meeles pidanud!“

„Ütlesin teile juba tookord, et ta mulle väga meeldib. See on teist väga ilus ja saadab mu piinlikku olukorda, et pidite ennast ise vaevama,“ ütles Olah.

Naine vaatles teda kõrvalt, naeris lühidalt ja ütles :

„Ootasin teid igatsusega. Olen palju mõtelnud teile. Teie ei oska kujutellagi, kui palju.“

Mõne minuti pärast olime jõudnud villa juurde. Kergesti tõusval mäeküljel torn, suur aed, maja oli ühekordne väike palee.

Mõjukaim temas oli suur, väga lai, keskelt kumer veranda, mis täidetud oli mööblitega, portsellaaniga, brongsigaga, nikerdatud sammastega nagu muuseum.

„Nõnda olen ta saanud,“ ütles nei. „Ühe vana prantsuse hertsoginna pärijad müüsid ta ja mina pole midagi kohalt liigutanud. Hertsoginna teadis arvatavasti paremini minust, kuidas kõik peab olema. Kas soovite maja vaadata?“

Olah jaatas. Reast käisid nad kõik toad läbi, üks tuba kitsam teisest, mõni ainult nurgake, aga kõigis siidtapeedid, kõik mööblid kuldjalgadega, palju gobeliine, vähe vaipu, lauad, igalpool peeglid, aga ei kusa-
gil pilti ega kella. Ringkäigul seletas nei mitu korda :

„Ma ei oska teile ütelda, kui suurt rõõmu ma tunnen, et üksteist jälle oleme kohanud.“

Õhtusöögil polnud nad kahekesi. Kolmandaks oli keegi vana daam, kes kõneles ainult prantsuse keelt.

Ta ei võinud olla tädi Pettaust, sest et ta rääkis vaid prantsuse ja itaalia keelt.

Raimund Kull,
„Estonia“ teatri muusikajuht,
sünd. 2. okt. 1882.

Vististi oli ta vana hertsoginna pärandus. Tema juuresolekul võidi rääkida muidugi ainult üksluistest asjadest. Toit oli esimeseklassiline, vein samuti, vahuvein suurepärase. Neiu jõi vaevalt sõrmkübara täie. Olahi aga sundis ta jooma. Tasakesi küsis Olah:

„Te tahate mind joovastada. Selleks ei vaja ma veini.“

Võidukalt löid neiu silmad särama. Jällegi ütles ta:

„Rõõmustan väga, et tulite. Olen väga tihti mõtelnud teile.“

Tulisilmil vaatles Olah imeilusat neitut, tema õitsvaid huuli, ta marmorseid õlgu. Ta otse vihkas kolmandat kaaslast. Viimaks tõusis vana daam ja jättis nad üksi.

Vaevalt sulgus üks daami taga, kui Olah jalule kargas ja neiu ümbert kirglikult kinni võttis. Kustumata jõuga põlesid ta suudlused neiu õlgadel, kes ainult nõrgalt vastu pani. Pikkamisi tõusis ta istmelt ja ütles sosistades: „Läheme!“ Ta ulatas mehele käevarre, mida see kirglikult surus. Neiu sallis, et mees ennast ta ilus joovastas, ja saatis ta ühte kitsasse, poolpimedasse tuppa.

Mees sosistas: „Kas tõesti rõõmustate?.. Kas olete tõesti mõtelnud minule?“

Neiu ütles tasa ja paluval toonil: „Laske mu hetkeks lahti . . . palun!“

Energiliselt vabastas ta enese, astus ühe lauakese juurde, võttis selle sahtlist ümbriku ja andis selle mehele. Üllatudes võttis Olah selle vastu ja küsis kohmetult:

„Mis see on?“

Ümbrik oli lahti Olah vaatas sellesse. Seal paistis sajakroomine paber. Ehmudes kordas ta:

„Mis see on?“

Neiu vastas rahulikult: „Minu võlg. Täna teid väga!“

Olah kahvatas. Küsis imestades: „Ja see . . . oli nii . . . tungiv . . . nii tungiv?“

Rahulikult, jahedalt vastas neiu: „Ei, ega ma sellega ju ei rutanudki. Ootasin söömaaja lõpuni. Sest sedagi võlgnen teile. Nüüd oleme tasa!“

Olah hüüdis heitudes: „Aga, Sofie!“ Neiu seisis lauakese kõrval. Tema silmadesse tekkis külm, vaenulik kiir, ta hääles peitus värin.

„Mind nüüd enam nii ei nimetata. Jätsin selle nime maha, samuti kui elu, mida selle nimega elasin. Sellest pole muud järele jäänud kui almuse koorem, millega heaks arvasite mind koormata. Nüüd, Jumalale tänu, olen ka sellest vaba. Sellepärast ootasin nii väga teid. Sellepärast mõtlesin nii tihti teile ja sellepärast rõõmustasin, et tulite.“

Olah tundis, nagu oleks talle pähe löödud. Üks sõna neiu suust ulatas ta südameni ja rõhus seda raskesti. Meeletult hüüdis ta: „Almus?“

„See ta oli, kuma te heaks arvasite seda selleks teha. Te andsite selle nagu kerjajale. Ja tegite mulle sellega selgeks, et et ma kerjus olin.“

Olah ei saanud sõnagi suust. Kohmetus, viha, häbi ja äkki tõusev kurbus kägistasid teda ja panid ta vaikima. Neiu ootas hetke, siis ütles ta rahustades, aga jahedalt:

„Tean, et see teile ei ole tähtis, aga te peate ta vastu võtma. Võite selle anda teenrile või autojuhile, kes teid tagasi sõidutab. Mina olen väsinud ja mul on peavalu!“

Olah kogus end, pistis ümbriku tasku ja kummardas: „Head ööd!“

Neiu saatis teda aiavärvani. Olah oli ikka veel pisut kohmetu. Teadvusele jõudes istus ta juba autos. Ta hõõrus oma laupa ja ütles enesele valjusti: „Päästa . . . ja mina tahtsin päästa“ . . .

Ta lõi käed kokku ja hakkas siis valjusti naerma.

Luukas 10, 30.

Saksa kirjanik **Otto Fröhcke.**

Susemihl ronib ruttu kitsaroopalise raudtee kolmanda klassi vagunist välja ja seisab silu i pilutades juuliku sooja päikese käes. Ta süda peksab kui vasaraga. Sellegipärast vaatab ta rahulikult ringi ja näeb kohe, et jaamahoonet uuesti värvitud ja jaamäülem on vanemaks ja paksemaks muutunud. Viimane tõstab oma ärasõidumärgi, silmitseb mööduvaid vaguneid, mille katusest õhupuhastuse korstnad välja ulatavad nagu mustlasevankrist, ja vaatab alles siis ainsale reisijale, kes Vanatammil on väljunud — Susemihlile.

„Susemihl, mu Jumal!“ ütleb ta ja tuleb punastades ta juurde.

Susemihl paneb käest oma väikese kohvri ja annab jaamäülemale oma mõlemad käed.

„Jah, olen jälle väljas, Albert,“ vastas ta ebamäärase ja värvita häälega.

„Ja vastu ei ole sulle tulnud keegi?“

„Keegi ei tea veel, et olen väljas, Albert; kaks aastat kingiti mulle. Jumalaga nüüd, pean minema koju; igatsen sinua, tead...“

Jaamäülem vaatab lahkujale järele ja raputab kaastundlikult pead. Kui varisenud näeb peremees Susemihl välja, kui hall ja põdur! Ja silmad loordunud nagu nohupõdejal! No jah, kolm aastat vanglas viibida pole kerge...

Susemihl sammub kodu poole. Veel ei ole Vanatammri küla nähtav. Vilets aed lahutab rukkipoollud, milles suvetuul lalab oma ilusamaid laule ja mille kohal lõikesed lõõritades ringlevad ja tummalt alla laskuvad. Tee viib mäest üles. Susemihl, käigust väsinud, paneb kohvri käest ja toetub telegrafipostile. Kõmin postis teeb ta rahutuks, sest tal on hirm mõnisaada meetrit veel edasi minna, kuni kinguni, kus see enam kui kolme aasta eest sündis.

Siin, teokoha käegakatsutavas läheduses, koguvad talle piinavad pildid minevikust halastamata selgusega vastu.

Keegi ei mäletanud õieti, millistel põhjustel Vanatammri peremehed juba mitu inimesega üksteisega vihavaenus elasid. Viha tegi neile põllutöö kibedaks, õnnetused mõjustusid kättehõõrumist, õnn rusikas-käsi. Lugemata protsessides tähtsate kuika näeruväärt asjade pärastilmutasid nad oma väevyaga tagasihoitud meelepaha ja viha. Maakonnalinna ametikohus pidi „Vana-

tammil“ protsesside jaoks pidama erilise registratuuri.

Kibedaim vaenus valitses aga Susemihli ja Kolbatzi talude vahel. Juba vana-vana-isad ja vanaisad olid üksteist vihanud. Kummagil talul polnud tütreid, kes nagu kord Julia oleks võinud muuta nende viha armastuseks. Mõlema talu suguvõsadel kasvasid vaid pojad, kellest Susemihlil kolm olid langenud sõjas isamaa eest. Tema viimane poeg, Karl, kukkus poisikesepõlves heinakoorma otsast ja muutus idiootiliseks sandiks. Need õnnetused ei olnud Kolbatzi perekonda teinud leplikumaks. Jäid püsima viha, kadedus, umbusaldus, tüli.

Susemihl hoigab.

Ikka jälle oli ta vanglas uurinud ja juurelnud selle vaenu põhjust, kuid polnud leidnud tulemusi; ja siis oli ta enesele vandunud tuhat püha vannet, mitte iial enam haarata kätte vaenukirvest, niipea kui jälle koju läks, vaid see kirves igavesti maha matta Bütovi järve taha sohu. Nii kaugelt oli Susemihl eneses selgusele jõudnud, kuigi tal nüüd, pärast kolmeaastast vanglasviibimist, küllalt oleks põhjust olnud kättemaksmiseks. Sest Jumala ja oma südametunnistuse ees oli ta puhas ja süütu.

Toda pühapäevaõhtupoolt ei unustanud ta iialgi. Ilm oli palav; uinak mugavusvaesel diivanil oli olnud kosutusetu. Püülõhkumine käis tal vastu pühapäeva pühadust, ja sõpru, kellega ta oleks võinud juttu vesta, tal Vanatammil ei olnud. Susemihl ei armastanud pühapäevi, sest et need ta tööjaotust eksitasid. Pahas tujus võttis ta enne õhtusööki oma kolmerauaga püssi, et minna üle põllu alla Bütovi järve äärde parte laskma.

Karl pikutas aidapõrandal ja laulis isearaliku häälega toone, mista koostas kummaliseks lauluks. Perenaist hoidis pikaldane haigus voodis. Kõik need asjad ja pühapäev vihastasid teda. Aga kortsud ta näol silenesid, kui ta põllupeenral sammus kaera ja odrapõllu vahel ja nägi, kui lihavalt ja lopsakalt vili kasvas. Põllud töötasid talle rikkalikult saaki anda.

Peagi seisis ta üleval kingul, mitte kauge kohast, kus ta nüüd oma pead toetas telegrafipostile, ja jäi äkki põnevalt vahatima. Keskkäerapõldu jooksis Kolbatz edasi-tagasi, kiskus kaerad peotäie kaupa

üles ja trampis seda ka jalgadega, kiskus ja trampis.

Susemihl toibus ruttu tarretusest ja jooksis oma vana vaenlase juurde. Jahipüss peksis ta puusa. Maadlus oli tumm ja kibe. Kui nad mõlemad kukkusid, kõmatas äkki pauk vaikivas päevas. Susemihl kargas jalule. Kolbatz kiskus jalad vastu kõhtu, avas kiseduseks suu, kuid vajus siis hääletult küljeli ning suri. Kuul oli tal südamesse jooksnud.

Alles tundide järele selgus Susemihlile, millisesse hädaohtlikku seisukorda ta sattunud. Kui politseinik ta vangistas, siis oli ta kui pöörane. Kohtu-uurija ees oli ta vait ja murtud. Otsus oli viis aastat vangistust. Isegi kulme ei liigutanud ta oma kustunud silmade kohal, kui otsus ette loeti. Paistis, nagu ei oleks ta seda kuulnudki.

Vanglas oli Susemihl alandlik, rahulik mees. Toimis kõik oma tööd, ei rääkinud peagu midagi ja kartis ajalehtede, jutustuste ja külastajate kaudu ühendust leida välisilmaga. Ja kui aasta pärast ta vangistamist ta naine suri, lükkas ta tagasi temale pakutud ühepäevase võimaluse naise matusele minna. Tema teadis, et ta vana sulane kodus kõik asjad korras hoiab.

Ühel päeval laskis ta endale anda piibli, mida ta hoolega hakkas lugema. Kaasvangid pilkasid teda. Tema aga vastas nende pilkele pehme naeratusega ja hoidus neist eemale. Vahile ütles ta, nüüd alles teadvat ta, milliseid raskeid patte ta teinud, aga inimest ei olla ta tapnud. Siis jälle nimetas ta mõne piiblisalmi, näiteks õiglasest inimesest, kes palju pidavat kannatama, ja palvetas hommikul ning õhtul. Nii võis ta vanglaõpetajale oma üllataval vabastamisel õigusega öelda, nüüd olla ta õppinud ka oma vaenlasi armastama ja aega trellide taga ei olla ta mitte mõttetult veedetud ajana elanud.

Susemihl, kes silmad sulgenud, suudab vaevalt kohaneda ja harjuda ümbruses valitseva heleduse ja heredusega. Ta võtab kohvri maast ja läheb edasi oma talu piiri poole. Kus kord kaerad tuules vabisesid, seal kummardab nüüd terarohke rukis. Põldude taga, keset tumerohelist raba ja mädasood, sinetab Bütovi järv, ja rahulikult seisab Vanatammi küla tornita külakiriku ja kalmistu tumber.

Mehed ja naised on tööl. Külatänav on tühi. Ainult mõned paljasjalgseid lapsed mängivad ja lippavad koerte seltsis tolmus-

sel teel, kuid ei pane teda nagu tähelegi.

Kodus on vana sulane rõõmu pärast kui meeletu; pisarsilmil jutustab ta põldude seisukorrast, muredest, aidakatuse aukudest, tüdrukute laiskusest ja madalatest looma- ja piimahindadest.

Peremees kuulab teda rahulikult, patsutab talle õlale ja ütleb:

„Noh, küllap tuleme kõigega toime!“

Ringkäigul laudas, aidas, kütünis ja õues teretab ta oma haiget poega Karli, kes nagu ennegi aidas lamab. Vaese poisi silmad säravad isa nähes; ta tõuseb vaevaga ja lonkab temale järele.

Pärastlõuna veedab Susemihl sulase märkmiku ja kassaraamatu juures. Väljas on ilm võimatu palavaks läinud. Läänes on kägerikud pilvemägestikud kokkujooksnud tumesiniseks seinaks, mis pikkamisi laieneb ja edasi nihkub. Koerad õues lamavad laisalt ja isegi pardid ei viitsi enam vee alla laskuda. Tinane raskus koormab elajaid. Laudast pole kuulda häältkki. Ainult pääsukesed lendlevad madalalt ja kisedavad.

Susemihl astub akna ette. Ta teab, et läänest tõusvad pilved Vanatammilt harva mööduvad, ja otsustab veel enne piksevihma külastada kalmistut ja oma abikaasa hauda.

Teel näeb ta naabritalu akende taga kadunud Kolbatzi tugevaid poegi. Susemihl noogutab teretades pead. Näod akna taga jäävad nagu maskid tarretuiks. Vanamehe kehast käib läbi nagu võpatus ja rutemini läheb ta edasi.

Väike raudvärav kalmistu ees kriuksub veel samuti kui aastate eest. Lopsakate pärnade all ripub nagu luku taga raske, niiske õhk. Peagi leiab Susemihl haua. Kivil seisab nimi: Marie Susemihl. Efeiväädid on hästi talve külmale vastu pannud, värsked lilled puuduvad. Susemihl paneb käed kokku ja sosistab: „Vana hea Marie . . .“

Mõne minuti seisab ta veel tummalt, murrab siis mõned kolletanud lehed efeist ja pöörab koju minema. Sest päike on vaheajal juba kadunud pilveseina taha ja kõuemütrin kostab juba lähedalt.

Vaevalt mõned sammud Marie kalmult eemal näeb ta laia ja lilledega ehitatud kalmu, mida kaunistab kõrge, must marmorist. Kuldtähed teatavad Kolbatzi nime

ja surmapäeva. Ärevalt loeb Susemihl seda kirja. Ja kui ta pilgud kõrgemale vaata-
vad, leiab ta põikkiviltki veel kuldkirja. Ta pahem käsi kahmab südamele ja parem
äigab üle võpatavate silmade. Ta astub
veel lähemale ja võtab kalmu raudaiast
kinni. Ei see ole silmapettus, poolvaljusti
loeb ta oma ette:

„Ja ta sattus . . . röövlite kätte. Luu-
kas 10,30.“

Kuna pärnadedest käib läbi kerge kohin
ja lehed üles taeva poole tõusevad, nagu
oodates tulevat vihma, vajub Susemihli
pea rinnale. Ja ta nutab.

Sellejärele keerutab räpane tolmupilv
mööda külatänavat, paiskub vastu kirikut,
paneb puud ägama ja keerleb Susemihli
ümber, kes ikka jälle loeb testamendist
võetud sõnu: „Ja ta sattus röövlite kätte.
Luukas 10,30.“

Sügavas südames haavatud, põgeneb ta
viimaks ja jookseb külatänavat mööda
tormi vastu. Ainult edasi! Ainult koju!
Ainult ruttu kuhugi nurka peitu! Röövel!
Mõrvar! Ristil seisab avalikult: Susemihl
on mõrvar! Luukas 10,30.

Mürtsudes lendas majauks ta kannul
kinni. Rasked vihmapiisad põrisesid vastu
aknaruute. Rahetki on vihma hulgas. Aga
see on üks-ta-kõik! Mingu kas või kogu
vili sodiks!

Peremees tormab tuppa, hütiab tüdruku
ja kisendab: „Piibel! Silmapilk tood mulle
piibli!“ See sõna ei tohi olla pühas raa-
matu, sest see sõna ei ole evangeelium.

Tüdruk toob piibli ja vahib suuril sil-
mil Susemihlile, kes küll tosina tuletikke
katki murrab ja viimaks ometi petroleumi-
lambi suudab põlema panna. Sõnatult lah-
kub ta toast.

Susemihl sirvib raamatut. Matteus, Mar-
kus, Luukas . . . Luukase evangeelium,
kümnes peatükk, kolmaskümnes salm. Seal
ta seisab: „Aga Jeesus vastas ja ütles:
Üks inimene läks Jerusalemmast alla Jee-
riku poole ja sattus röövlite kätte; kui
nad olid riisunud ta riided ja talle veel
hoopegi annud, lahkusid nad ja jätsid ta
poolsurnult maha. . .“

Nagu pekstud koerakari mürab torm üm-
ber katuse. Sulased seisavad kõögis, tüdru-

kud istuvad, on rakkus käed kokku pannud
ja võpatuvad, kui valgud ruumi valgusta-
vad ja kõu kõik aknaruudud paneb põri-
sema. Keegi süütab küünla. Väljas on kui
öö.

Äkki kistakse köögiuks lahti. Susemihl,
näost tuhakarva, seisab lävel.

„Too mõlemad mustad tallist, rakenda
nad ja pane kõige kõvemad ketid vank-
risse! Ruttu!“

Lähemal seisev sulane vaatab peremehele
uskmatult näkku. Aga silmad, mis talle
vastu vaatavad, ei salli vastupanu. Sulane
tõmbab kuuekrae üles ja jookseb õue. Su-
semihl tema kannul. Hobused perutavad,
kardavad värku ja mürinat. Ketid ripuvad
vankrist maha ja lohisevad läbi sügavate
veeloikude. Peremees on poole kehani po-
rine ja kisub ohje. Piits plaksus niiskeil
hobusekehadel. Edasi, üle õue, külateele!
Seal põleb tuli Kolbatzi toas. Edasi,
edasi, teed mööda üles kalmistule!

Ketid ragisevad. Hobused kardavad vä-
rava ees. Susemihl piitsutab nad väravast
läbi. Ta teab, see ei ole enam maailm, see
on põrgu. Kalmu ees seob ta hobused kinni,
seob ketid tumber risti, millel seisab kuld-
kiri, ja seob ketid siis ka vankri külge.
Ja kui hobused jälle tõmbama hakkavad,
murdub rist oma aluselt.

Hirmsa südudusega juhivad Susemihl vankri
jälle külatänavale tagasi, rist vankri järel.
Lohistades ja kivide vastu põrgates lenda-
vad tükid marmoriristi küljest. Kõuemürin
on vaikinud, ainult vihma voolab mustast
taevast kui ämbritest.

Susemihl vahib otse oma ette. Vanatammi
talumajad on temal juba ammu seljataga
Ta on teelt lahkunud ja juhivad vankri ristile
üle põldude, kuhu ta jalad midu sel aas-
taajal ainult ülevusetundel astusid. Rist ki-
sub tema järele sügava kraavi. Tema mõt-
leb vaid Bütovi järvele ja rabasoole. Seal,
kuhu ta tahtis uputada oma vaenukirve,
tahab ta nüüd uputada selle teotuse ja häbi,
mis talle tehtud.

Järgmisel hommikul — see on vilu päev,
mil pilved käivad madalalt ja tibab peent
vihma — leiavad talumehed Bütovi raba-
soost kaks soovajunud hobust. Risti ja
Susemihli on järv oma põhja kiskunud.

Jaan Seiman, õpetaja Rakveres.

Ariur Tupits, rkl., „Kaja“ peatoimetaja.

Johann-Leopold Jürgens, Tallinna linnapanga dir.

Paul Voolaine, hõimuteg. rahval. kog.eesi as. Lätis.

Dr. phil. Valter Anderson, Tartu ülikooli prof.

Mart Saar, helikunstnik.

Eesti avalikkude tegelaste kalender.

1. oktoober:

- 1866 Johannes Eifla, põllumees Loonas.
- 1865 Peeter Grünfeldt, kirjanik ja pangategelane.
- 1888 Vilhelmine Krupp-Hansing, näitlejanna Tartus.
- 1888 Rudolf Kuusmaa, advokaat Tallinnas.
- 1868 Mihkel Pärn, mehaanik ja äriees Tartus.
- 1856 Jaan Seiman, õpetaja Rakveres.
- 1884 Friedrich Vilhelm Stockholm, kirikuõpetaja Tallinnas.
- 1874 Tiimann Tramberg, põllumees Kalvis.
- 1895 Jaan Veldeman, õpetaja Heimtalis.

2. oktoober:

- 1887 Jaan Tilling, politseikomissar Paides.
- 1899 Nigol Andreesen, õpetaja ja kirjanik.
- 1891 Johann Georg Estam, koolitegelane Pärnus.
- 1898 Voldemar Kulfus, kirikuõpetaja lisakus.
- 1869 Mihkel Loderaud, põllumees Moisekatsis.
- 1888 Hendrik Ostavel, põllumajandustegelane Kuressaares.
- 1888 Vladimir Smetanin, statistik Tallinnas.
- 1867 Karl Ustav, preester ja õpetaja Tapal.
- 1882 Raimund Kull, Estoonia teatri muusika-juht.

3. oktoober:

- 1877 Otto Leonhard Neumann, põllumees Tormas.
- 1884 Paul Otto Hermann Pinna, näitleja ja teatritegelane.

4. oktoober:

- 1889 Ado Ennulo, raamatupidaja Viljandis.
- 1861 Johannes Ferdinand Hasselblaff, kirikuõpetaja Pärnus.

1866 Aleksel Janson, koolitegelane Tallinnas.

1870 Johannes Leopold Jürgens, õpetaja ja omavalitsustegelane.

1891 Hans Hermann Karu, koolitegelane Tartus.

1870 Gustav Kemberg, tööstustegelane Tallinnas.

1877 Jaan Marinson, õpetaja Orajöel.

1900 August Mäik, õpetaja ja kirjanik.

5. oktoober:

- 1880 Juhan Kala, õpetaja Võnnus.
- 1882 Jaan Käpper, põllumees Audrus.
- 1862 Peeter Laredel, õpetaja Häädemeestes.
- 1862 Nikolai Leismann, kirikuloolane Kilingi-Nõmmel.
- 1877 Artur Lossmann, sanitaar-kindralmajor.
- 1877 Jaan Raudsepp, äriees Tartus.

6. oktoober:

- 1891 Hendrik Adamson, õpetaja ja kirjanik.
- 1881 August Jansen, maalikunstnik.
- 1886 Viktor Andres Kargaja, pangategelane Tallinnas.
- 1891 Erich Raimund Voldemar Kattenberg, loomakaitsetegelane Tallinnas.
- 1896 Richard Adolf Kleis, õpetaja Tartus.
- 1887 Harald Alfred Johannes Laksberg, muusikapedagoog Tartus.
- 1866 Mihkel Lindermann, põllumees Rakvere vallas.
- 1881 Jaan Eduard Maibach, päevapiltnik Haljalas.
- 1887 Johannes Paju, põllumees Härjanurmes.

7. oktoober:

- 1875* Karl Johannes Grep, õpetaja Paldiskis.
- 1883 Johannes Habel, ühistegelane Keilas.
- 1896* Jaan Järve, kirikuõpetaja Laiuses.

Nigol Andreesen, õpetaja ja kirjanik.

Jaan Tilling, politseikomissar Paides.

Joh. Hasselblaff, Pärnu Elisab.kog. õp., praost em.

Paul Villemi, major „s-r.“, Kapten Irv* ülem.

August Kuks, Tallinna pedagoogiumi direkt.

Mihkel Önnis, päevapiltnik ja ühistegel. Pärnus.

Ado Knaps,
kõster-organist
Kihelkonnas.

Theodor Lemba,
Tallinna konser-
vatooriumi prof.

August Jansen,
maalikunstnik.

Artur Kokkult,
pangadirektor
Valgas 50 a.

Fried. Stockholm,
Kaarli kõg., Kv. ja
Kaitsel. õpetaja.

Anna Haava,
kirjanik.

- 1882 **August Kuku**, koolitegelane Tallinnas.
1875 **Hendrik Kurm**, õpetaja ja põllumees Patis.
1882 **William Reni**, arst Tallinnas.
1888 **Aleksander Tuurand**, dekoraator Tallin.
8. oktoober:
1853 **Aleksei Allik**, preester Hellamaal.
1891 **Jaan Michelson**, riigiametnik Tallinnas.
1863 **Arihur Leopold Christoph Spreckelsen**, õpetaja ja muinasteadlane Tallinnas.
1892 **Artur Tupitsa**, ajakirjanik ja poliitikategelane.

9. oktoober

- 1886 **Paul Adalbert Korrol**, õpetaja Võrus
1886 **August Laur**, põllumees ja poliitikategelane.
1876 **Theodor Walfrid Friedrich Lemba**, helikunstnik.
1877 **Häns (Ants) Simm**, ajakirjanik, teatri- ja pangategelane.
1865 **Konstantin Rudolf Tomson**, kirikuõpetaja Hageris.

10. oktoober:

- 1885 **Walter Artur Alexander Anderson**, eesti võrdleva rahvaluule professor.
1888 **Johann Hansing**, notar ja lavategelane Narvas.
1887 **Eduard Känsman**, koolitegelane Nõmmel.
1874 **Friedrich Carl Gustav Karlson**, äriimees Berliinis.
1886 **Eugen Maddison**, riigiametnik Tallinnas.
1893 **Hans Männik**, kirjastaja Tartus.
1882 **Mari Saar**, helikunstnik.
1888 **Hugo Summer**, Harjumaa koolinõunik.
1883 **Jüri Toom**, põllumees Jõelehmes.
1899 **Paul Friedrich Voolaine**, hõimu- ja välishariduse tegelane Rāpinas.
1867 **Ado Knaps**, kõster-organist Kihelkonnas.

11. oktoober:

- 1889 **Aleksander Kann**, õigusteadlane Tallinnas.
1889 **August Kerem**, agronoom ja poliitikategelane.
1881 **Mari Lepste**, liivi tegelane Ires (Lätis).
1894 **Jaan Lõhmus**, ametnik Valgas.
1872 **Jakob Ploompuu**, raamatukaupmees ja kirjastaja.
1886 **Jaak Ünnapuu**, õpetaja Ravilas.

12. oktoober:

- 1889 **Martin Kiis**, õpetaja Sadukülas.
1876 **Mihhail Kurishinski**, pol. ökonomia professor.
1881 **Sergei Schilling**, vene-eesti kultuuritegelane.

13. oktoober:

- 1882 **Heino Anto**, ametnik ja kirjanik.
1879 **Rüido Koppel**, kaupmees Riias.
1885 **Peeter Johannes Ruubel**, advokaat Tallinnas.
1885 **Konstantin Edmund Treffner**, koolitegelane Tartus.
1890 **Aleksander Urban**, õpetaja Uuemõisas Saaremaal.

14. oktoober:

- 1896 **Johannes Animägi**, ajakirjanik.
1883 **Artur Karl Kukkult**, pangadirektor Valgas.
1886 **Julius Theodor Linnu**, põllumees Kärknas.
1887 **Mihail Nõu**, põllumees Pihlas.
1885 **Georg Oitas**, põllumees Vana-Kuustes.
1894 **Jakob Puss**, ametnik Keinas.
1897 **Paul Villems**, kaitsväelane Tapal.
1866 **Jaan Väljaots**, õpetaja Raadis.

15. Oktoober:

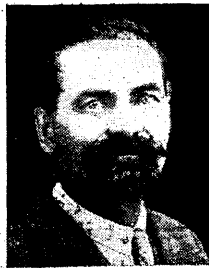
- 1864 **Anna Haava**, (Haavakivi), kirjanik.
1882 **Jaan Martens**, ametnik Tallinnas.
1886 **August Sildnik**, ajalooteadlane Tartus.

Paul Pinna,
näitl. „Estonias“.

Jaan Lõhmus,
Valga linnavalj
arkivar.

Mihkel Loderaud,
põllum. Mooste
vallas.

Hendr. Adamson,
õpet. ja kirjanik.

Jaan Truusmann,
põllum. Jõevalj;
surn. 15. 8. 32.

Jüri Toom,
põllumees Jõe-
lehmes, 50 a.

Painaja.

Tiroomi kirjanik **O. Gundler.**

Nad olid hästi sünnud ja heas tujus. Klaasides sädeles veel kuld kollane vein.

Keegi neist hüüdis täringuid.

Nad istusid koomale. Ainult üks mees viivitas. See, kes oli nende külaline: suur kaupmees Adriano, kes oli kaugelt siia reisinud nendega kaupa sobitama.

Äri oli mõlempoolisel rahulolemisel teostatud. Tore sööming oli nad lõpuks ühendanud. Ka toredaid veine oli palju tarvitatud. Miks ei pidanud nad siis nüüd veel täringitest pisut ajaviidet otsima?

Adriano, kaugel külaline, pidi, nii soovisid nad, nende hulgas veel pisut lõbutsema, enne kui koju sõitis. Nad olid palunud, et ta veel mõneks päevaks nende seltsi jääks, aga see oli nende ettepaneku tagasi lükanud vabandusega, et teda kodus ootavad hädalised toimingud.

Nüüdki, mil mehed koondusid täringimängule, viivitas ta nende seltsi istumisega ja lõbusast mängust osavõtmisega, sest et see mäng arvatavasti võis kesta veel tunde.

„Tulge, Adriano!“ hüüdis üks sõber, kes ta viivitamist märganud. „Tulge ja võtke osa meie lõbust!“

Adriano seisis kõheldes, ei tahtnud aga oma lahkeid võõrustajaid haavata. Kuid teisest küljest ei mõtelnud ta praegu vähematki lõbutsemisele.

Temas peitus suur rahutus, ja ta igatses nii ruttu kui võimalik jõuda tagasi koju, Lolita, oma noore naise juurde, keda ta armastas üle kõige.

Soov teda õige pea jälle näha, andis talle jõudu alandlikult vastu rääkida. Ta ütles:

„Lubage, mu härrad! Meie kõik oleme kaupmehed, teie veel pealegi suured kaubahärrad! — ja kuna me seda oleme, siis pole me kunagi ise oma aja mehed! Mind ootavad kodus, kuidas juba ütlesin, hädalised ärid. Sellepärast lubage, et juba nüüd teist lahkun ja kohe kojureisi algan!“

Kõik silmitsesid teda uskmata. Keegi aga, kellele vein juba pähe tõusnud, hüüdis naerdes:

„Sõnad, Adriano, sõnad! Selliseid hädalisi ärisid me tunneme. Vean kihla, neil on seelikud seljas ja nimeks on neil magus nimi Lolita!“

Kerge puna kerkis Adriano näole nähes, et ta salamõtted olid mõistatavad. Ja sellepärast arvas ta kõige targemaks teistega

ühes naerda. Juba tahtis ta istet võtta, kui keegi teine veinitujuus hüüdis:

„Jätke ta! Ei ole hea, kui ta oma noore ja ilusa proua nii kaua üksi jätab. Noort, ilusat naist tuleb hästi valvata!“

Adriano kulmud kiprusid ja ta silmitses rääkijat süngelt. Selle sõnad olid ta südame läbistanud kui terav nuga. Armukadedus hakkas loitma ja tahtis teda põletada. Ühtlasi küsis ta eneselt, kas ta Lolitat ka naljaviisiga tohib lasta kahtlustada.

Aga ta oli siin külaline ja pidi seda pidama silmas. Veiniaurus mehed ei oleks ta meelepahast vististi arugi saanud. Kas võis ta, nii hästi vastuvõetuna, siin lõpuks tekitada veel tüli?

Tunnete virrvarris seisis Adriano ikka veel liikumata, kuni üks kainemaist, kes külalise kõhklevat meeoleu märkas, Adrianooga hakkas sõbralikult rääkima ja teda veel kord palus nende hulka istuda.

Viisakalt lükkas Adriano ettepaneku tagasi, jättis lõplikult jumalaga ja ruttas oma reisitõlla juurde, et veel samal tunnil teele sõita. Tundes rattaid enese all veerevat, muutus ta meel pisut kergemaks. Kuid rahutus jäi. Suurenenud rahutus, millesse tolle joodiku kergemeelsed sõnad ta olid paisanud.

Mispärast oli ta neile küll jutustanud oma naisest, ilusast Lolitast? Nüüd, mil ta seda enam ei saanud tühistada, vihastas see teda. „Millest süda täis, sellest jookseb suu üle,“ ütleb juba vanasõna. Kui nad tema kohalejõudmise puhul õhtul veiniklaasi juures istusid, olid nad temalt teateid palunud ta kodu ja proua kohta. Ja siis oli ta süda, mõteldes oma naisele, paisunud ja avameel-seks laienenud. Veinitujuus oli ta oma Lolitat luulelise hooga ülistanud ja palju rääkinud ta noorusest, suurest ilust ja ta hirmavast võluvusest kõrgemal toonel.

Teda oli kuulatud osavõtliku tähelepanuga ja talle siis kui ise oma naise ülistajale — mida ta nüüd häbigenentis — suuril sõnul palju õnne soovitud, et ta enesele oli võitnud sellise pärl.

Mõned neist aga olid, nagu talle nüüd tagant järele meenus, silmi pilgutanud. Selline olukord tekib enamasti siis ikka, kui jutt on vanemast mehest, kes noore neiega abiellunud. Sellega nagu tahetakse mõista anda, et asjad ometi kõigiti korras ei ole.

Lähenebmas oli juba õhtu. Videviku sinikad varjud laskusid aasadele, mille äärt mööda vanker edasi veeres.

Adriano nägi maastikku läbi tõllaakna jäävat väsinuks. Temaagi tundis enda olevat väsinud, mitte kehalikult, kuid hingelikult. Rahutus piinas teda. Igatsus põletas ta hinge. Ta ajus uperpallitasid mõtted nagu udukogud jõe kohal, mis nüüd jooksis tee kõrval. Kahvatud, udused mõtted, mis teda piinasid ja teda kiusasid unelmateni, kui ta hämaras viimaks uinus, ta südant kramplikult kokku kiskudes.

Oli see mõni kivi, millest ratas üle veeres ja mis ta äratas? Ta kähvas järsku püsti. Nagu pasunaheli kõlas ta kõrvus kuulnud sõna:

„Noort, ilusat naist tuleb hästi valvata!“

Adriano vahtis välja õhe. Tema silmade ees seisis Lolita: noor, ilus, võrgutav. Tema naine. Temata, üksipäi kodus! Juba nädalaid!

Ta küsis endalt kartlikult, mis Lolita sel hetkel küll teeb? Sel ööl. Veel üks teine kuju oli ta vaimusilma ette tõusnud: himukalt naeratava kehkenpüksi Ramini nägu. See Ramini oli noor, rikas laiskvorst, kellele ta isa rikkus võimaldas elada vaid oma tujude järele, ilma vähegi tegevuseta elada vaid ilusaile kunstidele, sõpradega ringi sõita ja juua, uusima moe järele riietuda ja naisi võrgutada.

See Ramini arvas ennast ilusaks meheks. Adriano meelest oli see ilu tühi ja hingetu, pehme ja ebamehelik. Aga Adriano oli mees ja tema maitse mehe maitse. Kes võis teada, kas naised ei otsustanud teisiti? Kas neil see ehitud ja klanitud iludus tõesti ei meeldinud?

Eelkõike oli Ramini noor. Samuti ümbritses teda seikluse kuulsus, mis, nagu teada, naistele eriti meeldib. Sellepärast ei olnud ime, kui rääkida teati, et Raminil olla naiste juures palju õnne.

Adriano kuivatas oma märga laupa, äigas ka üle silmade, nagu oleks ta tahtnud vabastuda mõnest pahast, piinavast pildist. See ei õnnestunud. Kergets jäi, naeratas oma jultunud naeratust ja tegutses Adriani mõtetes edasi.

Kas ei pidanud Lolita magususega naine paistma silma sellele viletsale kergatsile ja hoolimatule neiu kütile?

Adrianole meenus, et ta tihti oli näinud, kuidas Ramini tema majast möödus ja üles Lolita akende poole vaatas. Talle meenus ka, et see häbemata mees kirikus kord Lo-

litale nii lähedale oli tunginud, et Adriano teda ainult tigeda pilgu abil suutis eemale peletada.

Kelle silmad valvasid nüüd, mil ta kaugel viibis, Lolitat? Kelle pilk peletas nüüd selle jultunu eemale?

Kõssi vajudes küsis Adriano seda eneselt nüüd murelikult. Ei keegi. Kaitseta oli ta naine selle suurustava ja meelitava kergatsi meelituste ees, kes oskas ja oli õppinud naisi võrgutama, kuna tal ju muud ametit ei olnud.

Tund möödus tunni järele. Õo hakkas valgenema. Saabus õitsev ja hurmav kevadehommik.

Adriano nägi seda vaevalt ja kui ta teda nägi, siis tegi kevade õnnelik sära talle ennem valu kui rõõmu. Armukadedus näris ta südant ja sapistas kõik see ilusa hommiku.

Hommiku kevadene rõõm ja selgus muutis päikesepaisteliseks lõunaks ja selle jälle uduseks õhtuks. Ja uuesti võlvus õine tähtilus särav sinine taevast maa kohal.

Nii järgnes päev päevale ja öö ööle. Vanker veeres edasi. Aegajalt vahetati postijaamades hobuseid. Kui siis väsinud posti-poiss pukilt lahkus ja ohjad teise kätte üle andis, siis ei unustanud ta oma järeltulijale sosistamast, et härra olla vaikne ja tõsine härra, kes ei armastavat rääkida, mõnikord ohkavat, nagu rõhuks teda mure, kuid tal olla nähtavasti suur rutt.

„Kui ruttu sõidad, saad kindlasti hea jootraha. Hoiad sa aga hobuseid, siis sa oma sõiduvõõra poolt juba palju rõõmu ei näe!“

Uus postipoiss pidas seda meeles, plakutas piitsa ja kihutas teele, nii et rattad huugasid. Tõllas sga istusid, mitte ainult Adriano, Adriano seltsis veel igatsev armastus, armukadedus ja mure naise pärast.

Viimaks, ühel õhtul, kerkisid esile ta kodulinna tornid. Linnavärava ees laskis Adriano peatada, astus tõllast välja ja läks kõrvalistel teedel jala koju. Läbi hämara aia pääses ta nägematult majja. Nägemata läks ta trepist üles kotta. Lolita toa ukse ees jäi ta peatuma ja kuulatas. Toas oli kõik vait. Juba tahtis ta avada ukse, kui toast kuulis kahinat, sumbutatud naerukõhinat ja sosistavat mehe häält ning armastuse sosinat.

Nii siis ikkagi!

Adriano käsi tõusis esiti südamele, siis odale. Meeletult kiskus ta ukse lahti. Paar eemaldus üksteisest. Äkki kojutulnu kahmas

hämarias mehest kinni ja vedas ta akna juurde: See oli maja teener. Adriano kahmas naise järele, kes oli seina poole pöörnud, ja nägi, see oli Lolita toatüdruk Elvira.

Adriano ei küsinud, mis nad seal otsivad, hakkas vaid heledasti naerma ja küsis, kus ta abikaasa on. Vastus hämmastas teda: „Ema juures, kes sinises võõrastetoas elab!“

„Minu ämm? On ta siin? Kustsaadik?“

„Härra reisileminekust saadik!“

Adriano tundis kergemini hingamini hakes, kuidas klambrid ta südame ümbert lõdvenesid. Meeletu rõõmuga jooksis ta sinisesse võõrastetuppa, leides seal Lolita ja ta ema.

Üllatatult vaatasid teda naised.

Siis kargas Lolita jalule ja lendas talle rõõmukiljatusega kaela.

„Viimaks ometi!“

Raskesti hingates hoidis Adriano teda

oma rinna najal. Aga ikka veel peitus temas kerge kahtlus. Kuigi kahvatumalt ja varjulikumalt, hirvitas Ramini nägu ikka veel ta tõusvas õnnetundes. Tahtmatult soistasid ta huuled põlatud nime.

„Ramini!“

Imestades tõstis Lolita oma silmad.

„Sa siis tead ka juba seda skandaali?“

„Millist?“

Adriano küsis seda viivitades ja süngelt.

„Juhus tõi päevavalgele, et Ramini oli seotud salajase vandeseltsiga. Ta vangistati samal päeval, mil sa teele läksid — sa ei olnud veel tundigi teel — ja viidi vanglasse. Seal on ta veel praegu. Ja jäägugi sinna. Mina ei sallinud seda kergatsit kunagi. Aga mis sul on, Adriano? Oled nii kahvatu.“

Kojujõudnu pigistas naise kõvemini oma rinnale ja naeratas.

„Olen õnnelik, Lolita! Nüüd on painaja minust lahkunud!“

Kaduvik.

Oma lahkunud onu mälestuseks

Valev Uibopuu.

Kord nägin, laia nagu igavikku,
ma taevast hella, sinist, suurt . . .
Nüüd kuulen tuulte kurba ikku
ja lehte langemise kahinat.

Tuul sügisene kaduvuse lõhnu tõi,
tas peitus surma aimamatu samm.
Lein kipitav ja valus hinge jäi —
on saatust salalik ja tumm.

Lind väike lõõritaden tõuseb üles
kui tuulest lendu viidud leht.
Ta kodumaa on avaruse süles,
kus mõõtmatus on eht.

All põldur nurmel ajab vagu,
mustmuldseks muutub põllunõlv,
Ta meelen aeg kui õnnis unenägu,
mil viljast rohkest täitub salv.

Laps väike liivas mängis,
sealt eluks rammu, julgust tõi —
Ta nüüd on juba pärisängis,
tal liivasõmer vaibaks sai . . .

Nii kordub aastaaege kulg . . .
Lill õitseb, lõhnab, kevadine —
Ta närtsides on nagu udusulg,
kus lahkumise ihk ja minemine.

Kuid kuskil inimhing on leinaline . . .
Kord puhumas on kaduvuse tuuled;
ja edas' surma raske astumine,
nüüd — kunas — sulleb — kelle — huuled?

20. septembril 1933.

Victor Kargaja,
Maapanga di-
rektor.

Jaan Michelson,
majandusm. õõs-
tuseinspektor.

Heino Anto,
kirjanik, K.-T.Koja
Teatja toimet.

Eugen Madisson,
riigikogu asjade-
valitseja.

August Kerem,
kaitseminister.

Voldemar Kuljus,
cand theol., pastor
Iisakus.

Mr. Tshengi pahem silm.

Belgia kirjanik J. Ad. Arennes.

Kõik oli ammu ette valmistatud.

Kuna mulatt Sam laskis hiinlasel enesele kaaluda uutsi sinnetit, lõi Joe.

Mis neil kummagil siis teha oli, oli juba ammu läbi räägitud, sest tuleb hoiduda palaviku eest, mis inimest pärast tegu valdab. Instinktiivne shest on kiirem mõttest ja rüüstamise ning põgenemise rutus jäetakse kergesti maha mõni jälg või isegi ese, mis tegija siis reedab.

Ah! Et hoiduda igasugusest kahjusaamisest, tahtsid nad kohe sealsamas ja samal õöl teha lõpuarve, siis lahkuda ja mõni aeg üksteise seltsis mitte juua. Ja kõigepealt vanduda linnast mitte lahkuda. Kui midagi sünnib, siis valvab politsei ikka eriti teravasti neid, kes põgenevad. Ainult vilumatud põgenevad. Ja siis: mitte raha pillatal! Kui tarvis, parem võlga teha. Värskest saadud rikkust ei tohi näidata. Lollemini ei saagi ennast reeta.

Ja kõik läks nii, kuidas kavatsetud.

Täpselt kell 21.40 lamas mr. Tsheng, kes tegeles liiakasuvõtmise, salakaubitsemise ja

diamantide sisseostuga, mida viimaseid neegrid kõige kõvemast kontrollist hoolimata oskasid kõrvaldada, heeringa tünni ja punase pipra kasti vahel. Ta silmad olid pärani lahti ja Sam, kel oli kartlik meel, püüdis neid kinni suruda. Aga nii kerge kui oli paremat sulgeda, pahem silm ei kuulnud sõna: silmalaud kerkis kohe jälle, niipea kui ta oli lahti lastud.

Esiotsa uskus Sam, et liiakasuvõtja ei ole veel surnud ja ta oma pilgud jonnakalt veel mõrvaritel hoiab. Aga ei. Ta süda ei põksunud enam ja kaelaluu oli tal murtud.

Grammofon laulis tüht Euroopas tuntud aariat. Joe pani ta kinni. See neetud muusika ei lasknud ju kuulda, mis sündis väljas. Siis võttis ta uksekäeraua ukse küljest ja pistis selle oma vöö vahele.

Sam katsus veel ikka mr. Tshengi pahemat silma sulgeda. Joe lükkas ta õlgu kehitades kõrvale. Ta ei mõistnud, kuidas inimene võis sellega oma aega raisata. Ta tõmbas rahalaekad välja kassast, pööras hiinlase taskud pahupidi ja kustutas poes tule.

Kaupmehe toas lubasid kõvasti suletud aknaluugid aeglasemat toimetamist. Mehed tuhnisid läbi ainsa kapi, leidsid sealt paki rahapabereid ja hakkasid neid jagama.

Joel oli revolver kõrval ja ta luges raha kui tubli kassapidaja. Sam oli ebausklik ja rututas kaaslast, sest mr. Tshengi pahem silm oli veel lahti ja see ei ennustanud midagi head.

Põrutus uksele ehmatas mõrvareid. Nende südamed põrutasid kõvemini kui see tundmata rusikas. Viimaks hüüdis valjusti üks

August Mälk,
õpetaja ja kirjan.

Hugo Summer,
Harjumaa kooli-
nõunik.

hää, kirus ja söimas siis hiinlast, teda joo-
nud ahviks ja muuks nimetades.

Mehed tundsid häälest ära ühe holland-
lase kareda organi, kes oma rahakotis alati
kaasas kandis mitu mitmekaraatilist dia-
manti, millest kunagi ei teatud, kust ta nad
saanud.

Kui kiruja oli lahkunud, hakkas Joe
kergemini hingama, nagu oleks ta parajasti
vee alt tõusnud, siis aga kahetses ta ela-
valt saagi kaotsiminekut.

„Oleksime ometi veel tunni oodanud.“

Ta osutas giinipudelile ja kallil sigari-
kasti kõrval seisvatele viinaklaasidele:

„Oleksime saanud nad mõlemad. Holland-
lasel oli taskus vististi diamante, mis enam
kaalusid kui kõik see krempel siin kokku.“

Vihaselt lõi ta jalaga sahtlile. Üks laud
lahtistus ja nähtavale tulid toored diaman-
did.

„Kakskolmandikku kuulub mulle,“ ütles
Joe. „See on ootamata lisakasu.“

Sam ei julenud vastu rääkida. Tundis, et
Joe ta kohe tapaks, kui mitte tema laip
teda enam ei oleks reetnud kui mõni unu-
statud müts. Tunne, et ta sellepärast ellu
jäänud, erutas teda. Ta ütles:

„Võtame enne minekut klaas giini!“

Ta käsi vabises valades.

Mõlemad laksutasid keelt nagu mehed,
kes alkoholi oskavad juua. Pikkamisi tun-
gis neist soojus läbi. Nad tundsid jõu kas-
vamist ja kindluse suurdumist. Väljast ei
kostnud aga mingisugust kära, välja arva-
tud konna melankoolne laul lähedast vee-
loigust.

„Mitte rohkem kui kaks klaasi,“ manit-
ses Joe. „Nüüd ei või kaotada pead.“

„Ah! Selleks ei jatku pudelistki,“ luis-
kas Sam.

Nad ei tunnud vähematki südametun-
nistuse piina. Üks hiinlane maailmas enam
või vähem, mis see tähendas. Joe vaatles
saaki asjatundlikult.

Kuid peagi näis ta huvi vähenevat, sest
ta jäi istuma, toetades pead käele. Sam tun-
dis mõnutunnet ja mõlemad vahtsid teine-
teist ilma nägemata: nagu kaetud nägu-
dega mehed.

Must paks prussakas kukkus laest Joe
näole, mis kipra tõmbus. Ta sirutas käe
välja looma poole, kuid suutis seda vaevalt
liigutada; see oli nagu vatteeritud ja varsti
ei tunnud ta teda üldse enam. Ta sirutas
välja teise käe, kuid sellega kaotas ta pea
toe ja oleks peagu lauale kukkunud.

Kuid ta mõtlemine jäi selgeks. Vihaselt
kirus ta viina. Samgi katsus tõusta, kuid
ta kehaliikmed nõrkesid.

Ja siis meenus neile äkki hollandlane
oma kalliskividega, keda hiinlane oodanud.

Nad vaatasid hoolikalt ette valmistatud
lauale ja taipasid kõik. Aga nende juba
tardunud näojooned ei suutnud enam väl-
jendada surmahirmu.

Silm silma vastu luurasid nad üksteise
maskil tundmata mürgi mõju ja kuulsid
surma lähemale hiilimist.

Sam oli viimseni hetkeni veendunud, et
kõiges selles oli süüdi mr. Tshengi lahtine
pahem silm.

Mis see on?

P. Grünfeldt.

Mis see on, mis hellalt vaimu
ikka kisub ülespoole,
üles poole, taeva poole,
ilma et mul oleks aimu?

On see mõni täht, mis vilgub
taevast alla minu poole,
minu silmapaari poole
ja kust mulle lootust tilgub?

Või on miski õhu vallas,
ääretumas suures, laias

tähekuningate aias,
mis mind ootab nagu kallas,
kui ma, väsinud ju verelt,
sõuan eluõhtu poole,
igaviku ranna poole
tormiliselt elumerelt?

On see paremuse ootus,
hingeiha, suur ja vägev,
tulevikku ettenägev,
vaevast vabastaja lootus? . . .

Vana kahur.

Saksa kirjanik **Evald Banse.**

Värv läks klõpsti kinni. Leegionär võttis püssi õlalt ja liikus. Kõrvus püssitiku peen helin, vaatas ta välja vabadusse.

Ta seisis väikeses araabia kantsis, mille nimi oli Kasbah ja mis asetses kõrgel kaljuripsmel nagu väike pääsukesepesa keset päikesesina. Tema ees, otse tema käehaaranguga kaugusel, tõusis meresein, kobaltsinisena ja täiesti siledana. Ta seisis sügaval tema all, vähemalt sada meetrit, ja ometi paistis ta siit kõrgusest nagu järsu seinana, mis üsna all oli maalitud laevadega.

Leegionär äigas käega üle pärlendava otsaesise. Siis läks ta paar sammu edasi ja paar sammu tagasi ning oli kogu kantsi läbi mõõtnud. Kantsi pearuumis seisis vana kahur, üksneid puulatettidele asetatud esisadepuhur, nagu need veel tänapäev kõigis barbareskidelinnades kaunistavad. Mis jaoks siin kohal üldse vahisõdur seisis, ei teadnud keegi; sõduritele oli vaid ülesandeid vaja. Valvata polnud siin igatahes midagi, sest ülesronimiseks oli see mäesein liig järsk. Kõige parem oli veel, et siin keegi vahisõdurit ei saanud valvata.

Mees kummardas üle ääre ja vaatas alla. Kollased kaljunõlvad ja augud, nagu seisaks ta mõne torni otsas — sügaval, sügaval all kollane rand, mida meri lakkus, ja selle ees mõned aurikud — kaks prantsuse, muidugi, üks itaalia ja — ka üks saksa aurik. Viimase lipp lehvis juba, vististi vinnas ta veel enne õhtut ankru üles.

Sõdur nõjatas tagasi. Ta silmad lehvisid üle sinise seina ja eksisid üle sinise taeva, otsides ilmaaegu punkti, millesse ta enese võiks imeda, aga see maailm siin all lõunas oli tühi kõiges oma toreduses ja ei ütelnud inimesele midagi. Ei leidunud leegionis ainustki inimest, kes ei oleks siia tulnud seiklustehimuse ja nüüd siit täis võikust jälle ei oleks tahtnud lahkuda.

Ta pani püssi müüri najale ja nõjatus kahuri toru najale, üsna ette, toru suu juurde.

Oh see leegion — kuidas ta teda vihkas! Käitasid nad ju teda kõik kui looma. Alles veel eile õhtul oli seersant-major temale rusikaga näkku löönud, mitte vihas, vaid külmalt kaaludes, näha tahtes, kas

sõduri ülalpidu mitte ei näitaks vähematki vastuhakkamist. Mitte sõdur — ori oldi siin!

Mees asetas kõrva kahuri prongstorule ja vahtis üle toru päikesesinasse.

Kui tore oli see olnud, kui ta kodus sõdurina oli koju puhkusele tulnud — siin Aafrikas puhkust ei tuntud; ainustki päeva ei saadud siin puhkuseks. Kõige esiti tee isatallu — paremal ja pahemal pool teed teretavad kased ja nende taga õitsev nõmm oma kadakapõõsastega.

Haa — linnud tulevad. Sõduri silmad suurduvad — tiivalöögid kajasid ta kõrvus. Linnuparv pööras ümber metsatuka ja levis nõmmele. Karjakellad helisesid, koerad haukusid, nõmm levitas meelõhna, metsmesilased sumistasid, valged pilvelambad liikusid taeva all. Ja hütisid koerad, kutsusid perepöega, maalised kodupilti, kustutasid Aafrika — leegioni — seiklused — kantsi.

Teadmata mis tegi, vajus sõdur kahuri ette põlvili. Ta palav pea otsis selle toru ja laskus jaheda metalli najale. Ja kui ta kõrv nüüd torusuu äärde laskus, siis kõvenes helisemine ja häälitsemine. Kari nihkus kojuminejale lähemale. Siis kerkis ka ju esile majahari, ema seisis kättega viibates maja ees — ja äkki oli alles pöödäpäeva hommik; tema puhkas alles voodis, vaatas läbi akna vana kiriku peale. Äkki hakkasid ka selle kellad helisema. Võimsalt kõlas nende hääli kõige muu hulka, maalised kodu kirjumaks ja kutsusid kõlavalt kodumaa kadunud poega.

Tuli koldes löi loitma ja peegeldus lehmade silmis; oli tunda loomade ja küpsise lõhna, selle vahele kõlas isa hääli — ja tema ise, tema liikus kõiges selles koduõhus nagu üks osa tervikust, lahutamatu seotud sellega ja ometi kuidagi teisiti. Siis läks ta välja. —

Leegionär toibus, ärkas jälle. Kitsas valge kants piiras teda, teda nagu kong vanglas, ja kõige selle kohal pildus sinine taevas oma sädemeid. Mehe käed läksid rusikasse ja suust tahtis tulla vandesõna.

Agas mis see oli? Kodukellad helisesid veel ikka. Ta peatas hinge. Ei olnud kahtlust, nad helisesid kõvasti tema kõrvus,

Lambertusekaev õõsel.
Pildistanud L. Hahn, Münsteris
Voigtländer-Skopariga.

helisesid kaugelt nõmmelt üle Vahemere kuni tema kaljuni. Kuumusest hoolimata vapustas teda värin. Kas oli ta kallale asunud kafard — troopika palavik? Aga ei, mõistus oli tal ju selge!

Kellad helisesid edasi ja — haa, nad — tõesti, kõlasid kahuritoru sisimast. Ta surus kõrva uuesti torusuule — oi, kuidas hääled seal sees mühisesid ja kohisesid, kuidas nad helisesid ja laulsid. Tõesti, see oli ta koduküla kellahelin — kõigi naabri- külade ja nõmmelinnade kellahelin kõlas seal.

Sügavasti hinge tõmmates tõusis sõdur. Ta käsi silitas prongsi, ta silmad aga heljusid uuesti kaugemale. Päike oli looja minemas, varsti pidi kusagilt kostma too ka-

huripauk, mis pärismaalaste paastumise lõpetas ja nad majadesse jälle õgima kutsus.

Ta laskus rinnuli müürile ja nägi kodumaa aurikut. Selle lipp lehvis kergesti ja must suits tõusis ta korstnast — tunni pärast sõitis laev teele. Tema aga, kui leegionär ja hidjar, pidi jääma siia ja hiljem jälle päevavaraste hulgas hulkuma, otstarbetult ja tänamatult.

Oi — kas pidi ta seda, pidi tõesti? Kui ta ometi siit saaks põgeneda, kodumaa aurikuga põgeneda kodumaale! Ta kummardas kaugemale. Hm, laev seisis vaevalt sada meetrit kaldast kaugel — nii kaugele võis ta ju ujuda. Aga kuidas alla saada? Kalju oli hirmus järsk — ometi, tal oli küllalt konarlusi, nurke, teravusi, kui teda teravamini vaadata. Nurjus asi — siis oli surm kiire, ja leegion hävitas ta kord ju ometi!

Päeva hiilgus taganes nõrgema valguse eest. Oodatud pauk mürises ja kõmises üle mere. Siis tuli väga ruttu pimedus — nii ruttu, et ta varjud jooksid kiiremini kui võõrsil viibiva mehe möllavad mõtted.

Ta rebis kuue nõõbid lahti, kuid viivitas veel. Surus kõrva torusuu juurde — kodumaa kellad helisesid ja kõlisesid, hõiskasid, kutsusid. Kuub lendas nurka. Püüsi seadis ta ukse ette — selle peavad nad purustama, mõtles ta, ainult mööduvalt, siis istus ta müüriäärel ja juba kobas ta jalg esimese toe järle.

Ja nüüd tungis ta käte ja jalgade, põlvede ja hammaste abiga edasi — mööda vana barbareskidemäe järske seinu alla! Riided räbaldunud, kogu keha narmastunud ja verine — jõudis ta alla — ronimine, millega nõmmeelanik iial ei oleks saanud hakkama, kui teda ei oleks tungivalt kutsunud kodumaa kellad.

Üleval üksikul kantsil seisis vana kahur, sissevalatud kirja järele aastal 1721 valatud Calles, ja tema hinges helisesid nõmme helid, mesilaste sumin, linnulaul, karjakellad ja Calle kellad. Ümberringi aga levis Hommikumaa õõ, ülev-tumm ja täis rasket üksildust.

Lohe.

Leill Vaaldemägi.

3

„Tahtsid põgeneda oma tegude eest!“ hoigas ta. „Aga need nuhtlevad sind su järeltulijas! See oli minu laps! Ja temas avaldus, enam kui keegi seda taipab, mina. See oli ennist mina, nagu nägin end kõrd peeglis hetkel, mil kägistasin inimest. Minu langemine on kehastunud mu lapses! . . . Mõtlesin unustada tolle rõveduse töös ja Linda õilsas armastuses ning matta ta oma hinge sügavusse! . . . Aga . . . ei ole pääsu . . . Igaühe teod käivad ta järel . . . Lõin ise elava etteheite, kes meenutab mulle järjest ja lakkamatult mu tegusid. Miks ei võinuks olla poiss Linda nägu? . . . Miks ta pidi sarnlema just minule? . . .“

„Raskel sammul ruttas ta kodu poole. Ta püüdis näida endisena.

„Kui ainult Linda midagi ei märka! . . . Ainult mitte häirida tema ja vana emakese rahu! . . .“

Saabunud koju, Linda ründas teda meeletute õrnustega, ta oli otsustanud pääseda varjatud paigani mehe hinges. Ainult hetkeks liikus tunne mehe rinnas, vast on kõige parem olla siiski avalik, pihtida oma langemine, aga ta sumbutas selle kohe, sest kartis, naine võiks lakata armastamast teda.

Nii jäi kõik endiseks.

Too õhtu viis siiski mõlemilt õnne ja rahu. Heino silmitses igal võimalikul juhul last peaaegu müstilises hirmus, kartes avastada tas veel rohkem ennast. Lindat rõhus tunne, mees ei usalda teda, ja pääle selle valdas teda veel mure mehe muutunud oleku pärast. Ta nagu oleks kartnud millegi õudse saabumist. Õnnelikud olid endiselt ainult vana Kännuema ja Lembi. Nende õnne ja rahu ei häirinud miski.

Saabus sügis, vihmane, tormine, sünge. See lõi rusuks nukra meeoleolu tervelegi inimesele, veel enam mõjutas see aga haiglaseid närve. Heino enesetunne halvenes järjest. Linda alistus nukralt paratamatusele. Ta ei suutnud aidata oma meest, sest ei tunnud tervet ta minevikku. Sellises nukras ja rõhutatud meeoleolu saabus viimaks päikseküllane sügispäev. Metsad uhkeldasid kõiksugu kaunes värves. Vaht-ratelt langes tasa nagu kuldlund. Heino väljendas soovi minna Lembiga metsa kõndima. Lindal oli hää meel, sest ta oli

märganud, et Heino hoidus mainitud õhtust alates lapsest eemale ja silmitses teda tihti võõrastavalt. Linda ise ei saanud minna kohe nendega koos, vaid lubas järgneda neile umbes tuuni aja pärast, kui saab valmis hommikuse tallitusega. Ta imestaski veidi, miks Heino valis minekuks just sellise aja, aga rõõmustas ühtlasi, kui nägi neid minevat kahekesi üle lageda heinamaa metsa suunas. Järsku pöördus Heino, lehvitas talle rätikut, kummardus siis alla, suudles last ja võttis ta süle. Seda kõike nägi Linda, aga ta ei näinud valu, mis loitis Heino silmis ja krampis ta südame seda tehes. Rahulikult pöördus ta tagasi oma töö juure.

Heino sammus last käsivarrel kandes, sügav valuilme näol üle oja heinamaa-äärel asuvasse lehtpuu metsa. Laps hoidis oma käekestega tugevasti isa kaelast kinni, aetas vahel oma pale õrnalt isa pale vastu ja vadistas lakkamatult. Ühel avaramal platsil aetas ta lapse maha ja istus ise kannule. Toetanud pää käele, ta laskis mööduda oma silme eest veel kord terve oma olu. Tegi seda veel viimast korda, sest unetuil õil oli valminud tas kindel otsus. Ta elas üle eriliselt teravalt nautides veel kord kaunimad hetked oma elust. Siis ta kutsus Lembi enese juure ja vaatles ta pääd käte vahel hoides iga joonekest ta näos.

„Mina! Iga jooneke minu!“ hoigas ta, vabastas lapse ja käskis ta pütüda langevaid lehti; ise ta võttis värisevi käsi taskust revolvri ja sihtis lapsele. Laps pöördus järsku ümber. Ta oli pütüdnud enese arvates midagi õige huvitavat, „Ida!“ hüttidis ta ja õiendas käekesed värviliste lehtedega isa suunas. Samal hetkel kajas lask ja laps langes kummuli maha. Tume hoige tungis esile Heino rinnust, siis tõusis käsi revolvriga meeleskohta. „Isa tuleb ka Lembiga!“ ütles ta ja laskis.

Saanud valmis koduse toimetusega, Linda lippas kergejalgselt üle heinamaa, jooksis lapselikult vallatades metsa all kahisevates lehtedes ja jõudis viimaks lagendikule, kust lootis leida mehe ja poja. Ta leidiski nad, ainult laipadena.

Meeleheide valdas ta. Ta tõstis revolvri ja mõtles snrmata ka enese, aga siis koon-das ta terve tahte jõu, aetas surmariista

endisele kohale, pigistas käed rusikasse ja püüdis sisendada enesele mõistust, sosistades: „Ainult mitte rumalusi teha! Ainult mitte rumalusi teha! Kes hoolitseb siis õnnetuma emakese eest! Kui olen õiglase enese vastu, siis võin öelda — tajusin juba ammugi millegi kohutava lähenemist, nüüd on see ainult käes!“ Kaua istus ta laipade vahel ja vahtis mõttetult enese ette. Siis ta tõusis ja sammus tuikudes koju.

„Kuidas rääkida seda vanakesele?“ küsis ta eneselt vist küll juba kümmendamata korda.

Mööda olid kõik sekeldused, mis tõi esile isa ja poja surm. Ämm ja mini istusid kahekesi avatud puusärkide juures ja viimne lõpetas parajasti Heino pihtimuse lugemise, mille see oli kirjutanud talle oma surmapäeva hommikul. „Ja ma ei mõista siiski, miks ta surmas lapse ja enese!“ ohkas vanake.

„Mispärast, emake?“ vastas Linda nukralt. „Sellepärast, et lohe oli õginud ta närvid. Meie uskusime olevat ta endise Heino, aga tööpoolest oli ta hullumeelne juba siis, kui ta saabus koju. Teadnuksin kõike olnut kohe, vast oleksin suutnud aidata üle ta sellest kriitilisest ajast, aga õnnetuseks ei osanud ma võita ta täielikku usaldust! Ja kõik tuli nagu tulema pidi! . . . Nüüd oleme järel kahekesi nagu kaks vana kändu! Õigeim oleks surra meilgi! Aga me ei ole veel hullumeelsed! . . . Ja et me ei ole

seda veel, peame oskama leida endile elu otstarbe. Mina usun selle leiduvat töös, igasuguses töös. On ju elu otstarve väärtuste loomine, ja töö loob neid. Ma ei tea, kas selline eesmärk suudab panna kunagi mu südame kiiremalt tuksuma, luuata soojust, aga ta anuab siiski mu elule mõtte!“ ütles Linda raskelt.

„Ja minu surm ei ole ka vist niigi enam kaugel!“ ütles vanake värisevi huuli. „Võtan enesega hauda kaasa aga sügavaima süütunde! Mina olen see, kes kiskus su tagasi siia viletsuste ja kannatuste paika!“

„Ema!“ hüüatas Linda: „Oo kui sa suudaksid teha seda veel kord! Oo, kui sa suudaksid äratada veel Heino, et võiksin alata temaga veel raskeimate kannatuste rada! Siis tee seda! See oli ometi kauneim, mis elu mulle suutis anda! Aa, kui sa suudaksid anda tagasi mulle veel ehk ainsamakski hetkeks mu vaese hullumeelse mehe ja mu poisi! . . . Aga seda ei suuda enam keegi! . . . Ainult süüd, mingisugust süüd ei ole sa teinud!“

Jälle vaikisid mõlemad naised. Pilvepilust tungis esile sügispäikse hele kiir, ulatus läbi avatud akna tuppa ja libises nagu paitades üle laipade ja leinajate. Tuule-hoog rebis puudelt kuldkollaseid lehti ja keerutas need aknast sisse ehteks uinajaile. Kusagil häälitseisid nukralt linnud . . . (Lõpp)

Rebane ja kukk.

Vlaami muinasjutt.

Juba ammu oli rebane püüdnud peremees Hansult varastada suurt rasvast kukke. Aga seda oli kergem mõelda kui teostada, sest kukel oli terav nokk ja teravad kannused.

„Ma saan ta ometi,“ mõtles rebane, „kui mitte jõuga, siis kavalusega.“

Kord tuli ta üsna süütult õue ja ütles kukele:

„Armas kukk, kõik imestavad sinu laulu, kõige enam aga mina. Kui ma kilomeetri kaugusel metsas viibin, kuulen sinu laulu. Ja sinu häälel on selge kui kellukese heli. Aga kas on see tõesti tõsi, et sa piiksud kui kanapojake, niipea kui lauldes silmad suled?“

„Sind on sellega halvasti petetud,“ naeris kukk. Ta sulges silmad ja tahtis laulda

— aga näpsti oli haaranud rebane ta suhu ja tahtis saagiga ruttupõgeneda. Kuid pidi mööduma rehest, kus peremees vilja peksis. Kui see rebast kukega nägi, viskas ta puutuhvlid jalast ja ruttas vargale koodiga käes järele. Nüüd ütles kukk rebasele:

„Tema lööb meid mõlemaid surnuks. Hüüa talle, et ma sulle vabatahtlikult järgnesin.“

„Tema järgnes mulle vabatahtlikult,“ hüüdis rebane.

Seda öeldes oli ta pidanud avama suu. Kukk vabanes ja ruttas eemale.

„Räägitakse, — ja ometi oleks parem vaikida,“ arvas rebane.

„Lauldakse — ja ometi oleks parem avasilmil läbi maailma rännata,“ mõtiskles kukk.

Meister Perez, organist.

Hispania kirjanik **Gustav Adolf Becquer.**

I.

Selle loo ma kuulsin Sevillas asetseva püha Agnese kloostri uksehoidjalt, kui kloostri eesöues ootasin kukelaulumessi algust.

Arusaadav, et sellejärele vaevalt veel läbesin oodata jumalateenistuse algust, iha-tes läbi elada tõelist imet.

Kuid midagi ei olnud vähem imelik kui püha Agnese orel, ei midagi igapäevasem maitsetutest motetidest, millega organist meid sel õhtul õnnestas.

Messi lõpul ei võinud ma uksehoidjalt pisut pilkavalt küsimata jätta :

„Kust see tuleb, et meister Perezi orel nüüd äkki nii pahasti kõlab?“

„Kust?“ vastas vanaeit. „Sellest ometi, et see ei olegi enam tema orel.“

„Ei ole tema orel? Mis on siis saanud sellest?“

„See oli nii vana ja vigane, et lõpuks kokku varises — juba hulga aastate eest.“

„Ja organisti hing?“

„Pole enam ilmunud, seitsaadik kui meil on uus orel.“

Ja et ühelgi selle loo lugejal mõttesse ei tuleks loo lõpul minule esitada sama küsimust, siis teatan juba ette, mispärast vägev imetegu pole meie päevini pärandatud.

II.

„Kas näete meest, kel on punane mantel ja valge sulg kübaral? ... Kes näib, nagu kannaks ta india galeonide kogu kulda oma vammusel. ... Jah, meest, kes parajasti väljub kandetoolist. ... Ta tahab daamile, kes praegu oma kandetoolist väljus, kätt anda. ... Ja nüüd läheneb ta meile. ... neli tõrvikukandjat tema kannul. ...“

See on Moscoso markii, saksa krahvinna Villapineda lemmik. Enne kui ta silmad heitis sellele daamile, räägitakse, olla ta palunud ühe väga rikka mehe tütre kätt. ... Aga preili isa, kellest jutustatakse, et ta olla veidike ihnus, aga pea! Seal otsitakse hobu ja istutakse sellele! —

Kas näete seda, kes praegu St. Philippi kaare alt väljub. jala. ...

nägu mustas mantlis varjul ... ainsa teenriga, kes kannab laternat? ... On parajasti altarpildi ees ...

Kas märkasite säravat ordenipaela tema rinnal, kui ta neitsit teretades oma rinna paljastas?

Kui ta seda suursugust märki ei kannaks, võiks teda arvata mõneks kaupmeheks Üssi tänavalt. ... See ongi see isa, kellest praegu rääkisin. ... Vaadake, kuidas rahvas talle teed annab ja teda teretab. ...

Kogu Sevilla tunneb teda ta määratu varanduse poolest. Temal üksipäi on rohkem kulddukateid kastis kui meie kõrgel isandal ja kuningal Philippil sõdureid. Ja tema galeonidest võiks koostada laevastiku, mis suuruselt suudaks vastu panna isegi suurele türkklasele.

Näete, vaadake kord sinna sellele auväärt härrade grupile! Need on kahekümnenelja rüütliid. Kõik lugupeetud! Seal on ka vlaami härra, kellele rohelise risti härrad nüüd vististi enam ei viska kinnast, sest tal on Madriidi aadlile suur mõju. ... Tema tuleb kirikusse küll ainult muusikat kuulama. ... Noh, kui meister Perez selle

Vanaduspäevade parim ajavilde.

silmist rusikasuuruseid pisaraid välja ei meelita, siis võib küll kindlasti öelda, et tema süda ei peitu ta vammuses — vaid peitub Beeltsebubi keevas katlas...

Oh, naabrina! Oh jaa, seal on asi hull. Mul on aimdus, et veel midagi tuleb. Poen kirikusse. Sest niipalju kui näen, sajab siin vististi veel rohkem hoope kui Meie Isa. Vaadake ometi: St. Peetri platsi nurga tagant tulevad Alkala hertsogi mehed... ja Tüdruku-tänavaga lõpu taga, näib mulle, olen ma näinud Medinasidonia hertsogi mehi...

Kas ma ei ütelnud?! Juba on nad üks-teist näinud ja panevad üks-teise tee kinni... Keegi ei taha taganeda... Ja rahvahulk hõreneb... Muidugi, ministrandid, kes sellistel puhkudel sõbralt ja vaenaselt saavad hoope, kaovad... isegi härra linna-kohtunik kepiga ja kõigeaga, mis tal on, põgeneb kotta... Ja pärast nad ütlevad, et valitseb õiglus!...

Vaestele, jah...

Sa helde taevas, juba kirendavad kilbid pimedas...

Hoidku meid Vägevaim! Juba on nad karvupidi koos!... Naabrina, ruttu siia, enne kui lukustatakse ukсед!... Aga pea, mis on siis see?... Põlevad tõrvikud! Kandetoolid! Oi, härra peapiiskop!

Vaevalt olen palunud pühamalt Neitsilt kaitset — ja juba saadab ta mulle abi!... Oh, keegi ei aima ju, mis ma kõrgele neitsile võlgnen!... Liikakasuprotsentidega tasub ta mulle need künlad, mis ma talle igal laupäeval süütan! —

Vaadake ometi, kui tore piiskop on oma karmeliinikarva mantlis ja punase mütsiga peas!... Jumal hoidku teda samapalju aastakümneid ta toolil kui mind elus! Kui ei oleks teda, Sevilla oleks juba ammu prügis ja tuhas — hertsogite igavese vaenu pärast... Vaadake ometi, vaadake kord neid jultunud silmakirjateenreid! Kuidas nad mõlemad kipuvad prälaadi kandetooli juurde ja ta sõrmust suudlevad... kuidas nad talle järele jooksevad ja teda saadavad — just kui kuuluksid nad tema saatkonda! On see usutav, et need kaks seal... kes näitavad, nagu oleks nad suured sõbrad... kui nad poole tunni pärast üks-teist kohtaksid pimedal tänaval... see tähendab: nemad... jah, nemad...! Jumal hoidku mind neid argpüksideks arvamast! Siin-seal on nad endid ju näidanud õige tublidena, kui nad võitlevad meie Önnistegija vaenlastega... Aga tõsi on, kui nad üks-teist otsiksid... ja kui neil

oleks vaid lusti üks-teist leida, küll nad siis üks-teise ka leiaksid... ainsa ropsuga võiks nad igavestele hõõrumistele teha lõpu! Ja muide -- kes selle vaenu juures peatöö teeb, need on nende sõbrad ja kaaslased...

Aga nüüd, proua naabrina, ruttu kirikusse! Muidu litsutakse meid veel lapikuks... Sellistel õhtutel kui täna tuleb kirik nii tulvil täis, et õnalgi pole ruumi pörandale kukkuda... Milline õnn on ometi nunnadel oma organistiga!... Millal on küll kirik näinud sellist rahvatungi?... Võin teile öelda, mujalt on meister Perezile juba esitatud kõige paremaid ettepanekuid, ja see polegi ime, sest isegi härra peapiiskop on talle lubanud kullamägesid, et teda meelitada oma doomkirikusse... Aga tema, ei aita midagi!... Ennem paneb ta elu kaalule, kui et lahku oma lemmikorelist... Ah, teie ei tunnegi veel meister Perezit!... Tõsi küll, teie olete siin linnaosas alles võõras... Oh, milline vaga mees ta on! Kuigi ta on vaene, ometi annab ta vaestele rohkem kui keegi teine... Temal pole maailmas muud kui ta tütar ja ta ainus sõber on ta orel. Valvata tütre süttust ja mängida orelit, — see on kogu ta elu...

Ja kui vana on juba ta orel! Aga sellegipärast — tema on nii osav — hoiab ta nii hästi korras, et ta heliseb kui ime ise. Noh, ta ju tunneb teda ka nii, et vajab ainult käsi välja sirutada... ei tea, kas olen teile juba ütelnud... aga ta vaene on ju pime, juba sündimisest saadik... Je millise kannatusega ta kannab oma risti!... Ja kui temalt küsitakse, mis ta annaks selle eest, kui saaks nägijaks, vastab ta:

„Palju, kuid mitte nii palju kui usute, sest minul on suur lootus!“

„Lootus nägijaks saada?“

„Jah, ja isegi õige pea,“ vastab ta ingli naeratusega. „Olen ju seitsekümmendkuus aastat vana ja kui kaua mu elu võib ka kesta, varsti saan näha oma armast Jumalat palest palesse...“

Vaene mees! Ja kas ta teda saab näha!... Tema on ju nii alandlik kui kivid tänaval, kes ka endid igal inimesel lasevad tallata. Alati ütleb ta, et on vaid vaene kloostriorganist. Ja ometi võiks ta isegi peakiriku kapellmeistrile veel õpetust anda!... Tä on ju lapsest saadik oma kohal... ta isal oli sama amet. Mina teda küll ei tunnud, aga minu emakene (Jumal olgu talle armuline!) ütleb, ta võtnud teda alati kaasa lõõtsa tallama... Hiljem ilmutus poiss nii-

palju oskust, et pärast isa surma loomulikult ta ameti päris. Ja millised Jumalast õnnistatud käed tal on! Nad oleks väärt kuldsepa juurde viia ja seal lasta kullasse raamida . . . Hästi mängib ta alati. Aga sellisel ööl kui täna: nagu tõeline ime! Tema andub eriti meelsalt sellele pühale kukelaulumessile . . . Ja kui täpselt kell 12 näidatakse monstrantsi — nii siis samal tunnil, kui meie Issand Jeesus sündis — siis heliseb orel kui inglitekoor.

Lühidalt, mispärast ja mistarvis kujutlen ma teile õieti seda kõike, küll te kuulete seda ju täna õhtul isegi. Näete ju ka, et Sevilla peeneim seltskond, isegi härra peapiiskop, siia viletsasse kloostrisse tuleb teda kuulama. . . Ja ei maksa uskuda, et ainult haritud inimesed ja need, kes muusikat tunnevad, teda austavad. . . rahvas pooldab teda ja on temast vaimustatud. Kõik need inimesed, kes seal tõrvikutega karjas lähenevad, kes muidu kirikus oma jõululaule mõirgavad . . . jäävad kohe hiirvaikseks, kui meister Perez oma käed tõstab klahvidele. . . Ja kui ta algab, pole kuulda vähematki kõbinat. . . kõigi silmist veerevad jämedad pisarad . . . ja kui viimane toon haihtub, on kuulda vaid ainult rasket ohet — see pole muud kui kuulajate hingetõmbus, mida nad kõik see aeg on kinni pidanud. . . Aga nüüd, nüüd läheme! Juba on kellad löömise lõpetanud . . . mess algab. Nüüd kirikusse! Kõik maailm pühitseb täna püha õhtut, aga kellelegi ei ole see õhtu püham kui meile.“

Nende sõnadega lippas hea proua, kes oma naabrinnat juhtinud, risti üle kloostriõue. Jagades küünarnukihoope pahemale ja paremale poole, kadus ta rahvahulka, kes ukse ees voogas, ja pääses veel õnnelikult kirikusse.

III.

Kirik oli ehitud küünaldegaga pillavas küluses. Valguse jõgi voolas altarilt, täitis kogu ümbruse ja helkis vastu daamide rikkalikkudest ehetest, kuna nad seisid kui särav pärg peaaltari võre ees. Nad põlvitasid sammetist padjul, teenitud paashidest, ja võtsid toatüdrukute käest vastu palveraamatu. Võre lähedal seisid, ühes suure osa Sevilla suursugusema seltskonnaga, rüüt-

Shirbske Pleso, ilusaim suvituskohi Tehhhoslovakkias.

lid kahestkümnestneljast. Riidetatud kuldressidega kaunistatud värvilistesse mantlitesse, lasksid nad vilunud loidusega oma mantlite punased ja rohelised siseküljed välja paista; üks käsi hoidis laia viltkübarat, mille sulg ulatas vaibani, teine käsi viibis mõõga siledal nupul või silitas oda käepidet. Nad tekitasid nagu müüri, kaitses sedasi oma naisi ja tütreid rahvamasiga kokkupuutumise eest.

Rahvahulk voogas keskkirikus ja kiriku tiibades edasitagasi kõminal, mis kõlas nagu tormimüriin merel. Äkki tuli nende suust juubelikisa, millega segunes trummide ja tamburiinide heli: ilmunud oli peapiiskop. Ta oli istunud peaaltari kõrvale seatud punasele troonitugitoolile ja, ümbritsetud oma saatkonnast, õnnistas ta rahvast kolm korda.

See oli tund, mil mess alanud.

Ometi möödus mitu minutit tselebranti oodates. Juba hakkas rahvas ilmutama rahutust ja oma kärsitust väljendama. Aadlikud sosistasid üksteisele midagi ja peapiiskop saatis ühe oma teenija käärkambrisse järele kuulama, mispärast püha talitus veel ei alga.

„Meister Perez on jäänud haigeks, tõsiselt haigeks, vististi ei jaksa ta tänasest kesköömessist osa võtta,“ oli seletus, mis teenija tõi.

See teade levis silmapilk rahva hulka. Võimatu on kirjeldada masendavat mõju, mida ta kõikjal äratas! Ainult niipalju olgu öeldud, kirikus tekkis niisuur möll,

et linnakohtunik tõusis ja isegi kohtuteenrid vahele astusid ja rahva hulka pidid tungima rahu nõudma.

Samal hetkel tungis keegi mees prälaadi tooli juurde. Mees oli kõhn, kondine ja inetu, peale selle veel kõõrdsilmadega.

„Meister Perez on haige,“ ütles ta. „Tseremoonia ei saa alata. Kui tahate, siis mängin mina tema eest orelit. Meister Perez ei ole ju ainus organist maailmas . . . ja kui ta sureb, siis ei tarvitse ju see instrument seista kasutamata, nagu ei leidukski enam inimest, kes teda oskaks mängida . . .“

Peapiiskop noogutas peaga märgiks, et nõustub. Mõned usklikud, kes tost mehest teadsid, et ta on kade organist ja St. Agnese organisti ei salli, hakkasid juba oma meelepaha ilmutama. — kui äkki ees-õuest kajas määratu kisa.

„Meister Perez on siin! Meister Perez on siin!“ kisendasid ukse juures olijad. Ja kõik vaatasid sinna poole.

Tõesti ilmus meister Perez kirikusse — aga ta oli kahvatu ja tugitoolile asetatud. Kõik tahtsid ausosaliseks saada ja teda kanda.

Ei arstide manitsus ega tütre pisarad polnud jõudnud teda voodis hoida.

„Ei,“ oli ta ütelnud, „see on minu viimane päev . . . tunnen seda . . . tunnen . . . ja tahan surra . . . täna nimelt, pühal õhtul. Lähme, ma tahan seda! . . . Käin seda! . . . Viige mu kirikusse!“

Tema tahe oli täidetud. Kätel kanti ta üles koorile. Ja mess algas.

Samal hetkel lõi katedraali kell kaks-teistkümmend.

Algus, evangeelium ja messi esimene peaosad olid juba möödunud ja tuli see pühalik hetk, mil preester leivaastja pühitsevad leivaga võtab ja pikkamisi üles tõstab.

Viiruki suits tõusis sinisena ja täitis kiriku. Kellad hakkasid helisema ja meister Perez pani oma kongus sõrmed oreli klahvidele.

Oreli metallvilede sada häält kõlasid ülevates kooskõlades, aegajalt hajudes, nagu oleks tuulepuhang nende viimased kõlad eemale kannud . . .

See esimene akord võrdus häälele, mis alt maailmast tõusis üles taeva poole . . . Tasa, nagu kaugest kaugusest, mis kõvenedes ja ikka valjumaks tõustes viimaks paisus uimastavateks ilukõlade vooks.

Need olid inglikoovid, mis laias ilma-ruumis helisesid, kuni jõudsid alla maa peale.

Siis kuuldi mitmehäälelist laulu, mida serafiimi hierarhiad algasid . . . tuhandeid laule ühel ajal, mis kõik ilusasti kõlasid ja ometi midagi muud ei olnud kui selle kummalise viisi saade, mis näis hõljuvat tolle saladulise hääldemere kohal nagu udu lainetel.

Ja need laulud kõlasid ja hajusid üksteise kannul. Ikka lihtsamaks muutus nende koosnevus. Nüüd oli neid vaid kaks häält, mille vastukaja tihines. Ja lõpuks jäi järele vaid üks hääl, mis oli heledasti kõlav, sarnanedes valguskiirele . . .

Preester laskis lauba longu ja tema halli pea kohal, mida ümbritses viirukisuits siniste looridena, näidati püha leiba usklike kogudusele. Sel hetkel avanes toon, mille trillerites meister Perez oli viisi pidanud, laiali, laiali ja määratu võimas kooskõlade murd vapustas kirikut. Kõigis nurkades sumisesid õhulained ja kitsad, kirjud kirikuaknad põrisesid ja klirisesid.

Selle toreda akordi igast toonist tuli kuuldavale motiiv. Ühed lähedalt ja teised kaugelt, see heli, too sumbutatud — see oli nagu vesi ja linnud, maa ja taevas, tuuled ja lehed, inimesed ja inglid . . . nagu oleks igauks neist oma keeles laulnud Önnistegija sündimise hümmi.

Rahvahulk kuulas hingetu põnevusega. Kõigi silmades särasid pisarad ja sügav palveind vangistas kõikide südamed.

Preester tundis, kuidas ta käed vabisesid, sest see oli Issand, keda nad hoidsid. Issand, kellele inimesed ja inglid avaldasid austust . . . tema Jumal oli see! Ja ta arvas nägevat taevast avatuna ja tundis pühitatud leiva muutumist.

Orel jatkas mängu, aga ta hääled surid pikkamisi — nagu hääl pikkamisi hajub ja ikka kaugemale, kaugemale kaob.

Äkki kajas ülalt koorilt karjatus, südantlõhestav, kõle karjatus — ühe naise suust. Orelit tuli kummaline toon, mis kõlas kui ohe. Siis jäi ta vait.

Trepil, mis üles viis, olid inimesed hunnikus ja kõik usklikud, välja kistud vagast palvest, vaatasid põnevalt üles.

„Mis on sündinud? Mis on?“ küsiti.

Keegi ei osanud vastata. Mõistatati seda ja teist. Segadus kasvas ja kära paisus pikkamisi nii kõvaks, et ähvardas kiriku pühalikku korda õõnestada.

„Mis see oli?“ küsisid daamid linnakohtunikult, kes mõne kaaslase seltsis esimesena oli üles koorile läinud. Kahvatult ja sügava kurbusega pööras ta nüüd peapiiskopi tooli poole, kes teda nagu kõik tei-

sedki kärsitult tagasi ootas, et teada saada eksitamise põhjust.

„Mis on juhtunud?“

„Meister Perez on praegu surnud!“

Ja tõesti! Kui esimesed usklikud raske tunglemise järele olid üles koorile jõudnud, nägid nad oma organisti näoga oreliklahvidel lamavat, mis veel tasakesi värisesid. Tütar põlvitas ta jalgade ees, ohates ja nuttes, ilmaaegu hüüdes ta nime.

IV.

„Tere õhtust, minu armas proua Balthasara! Teiegi tulete täna õhtul kukelaulumessile? Minul oli kindel nõu minna oma kirikusse, aga nii see on alati: minnakse sinna, kus midagi lahti on! Ja kui ma pean ütlema tõtt: seitsaadiik kui meister Perez enam ei ela, on mul igakord, kui St. Agnese kirikusse astun, nagu paneks keegi mulle kivi südame peale.

Ah, see vaene mees! Tema oli puhtaim pühak... Võin öelda, et ma tükikese tema kuuest reliikviana alal hoian, ja seda ta väärrib... sest, Jumala eest, kui härra peapiiskop veidikegi hoolitseks, meie lapselapsed näeksid teda vististi veel altaril... Aga kuidas peab see küll sündima!... On inimene juba surnud, siis on ka sõbrad kadunud. Mille järele nüüd joostakse, on ainult see, mis on uus — te mõistate mind ometi?... Miks? Teie ei teagi veel, mis on käimas? —

Jah, selles oleme kõik ühesugused, eks ole: kodust kirikusse ja kirikust koju, ja sellest, mis inimesed räägivad või ei räägi, meie ei küsi... Ainult et püüan möödudes siit mõne sõna ja sealt mõne sõna... ja selle juures veel polegi lusti kõike teada saada... ainult nii, et olla jooksvad — sellest, mis sünnib. — Lühidalt, on tõesti tõsi — et tahaks seda arvata võimalikuks — aga St. Romani kiriku organist, see kõõrdsilm, kes muud ei oska kui teisi organiste kiruda ja laita, see lobasuu ja kaabakas, kes ennem välja näeb kui mõni lihunikupoiss Kondiraijude tänavalt kui muusikaõpetaja — see tahab pühal õhtul meister Perezi asemel mängida! —

Aga seda te teate, et keegi teine sellega ei tahtnud tegemist teha... seda teab ju kogu Sevilla ja teab ka kogu maailm! Isegi mitte Perezi tütar, kes on ometi ise muusikaõpetaja ja pärast isa surma astus noviitsena kloostri — On ju ka täitsa loomulik, kui inimene on harjunud midagi nii toredat kuulama, siis näib talle kõik mun olevat halb ja parema meelega

hoidub ta võrdlusest. Kogudus oli nimelt juba otsustanud selleks, et kadunule au andes ja temale austusega mõteldes oreil täna õhtul peab tummaks jääma. Aga siis tuleb see kaabakas ja ütleb, tema sõandavat mängida...

Ah, rumalus on alati kõige juhtunud! Muidugi ei ole suurim süü temal, vaid palju enam on see neil, kes talle luba andnud sellist lugupidamatust näidata... Aga nii see ilma asi ju on!... ja mina pean ütlema, milline rahvas siia kokku voolab, pole väike asi... Võiks arvata, nagu ei oleks aasta jooksul siin midagi muutunud! Samad isikud, sama toredus, sama rahvamurd ukse ees, sama vaimustus eesöues, täpselt sama palju rahvast kirikus...

Ah, kui surnu surmast jälle ärkaks ja seda näeks! Ta sureks jälle, et mitte näha, missugused käed tema oreilit mängivad! —

Kui see tõsi on, mis mulle minu naabrid rääkisid, siis valmistavad nad sissetungijale ilusa vastuvõtu! Samal hetkel, mil ta käed paneb klahvidele, peab algama trummide ja kellade ja kuljuste mürin, nii et muud midagi enam ei kuulda... Aga suu kinni! Sealt lähebki päevakangelane juba kirikusse. Jeesus, millist kirjut vammust ta kannab ja millist kaelavööti... ja kui tähtsa näo ta teeb! — Aga nüüd teele! Peapiiskop on juba ammu siin, mess algab kohe... Teele, usun, sellest, mis täna õhtul oodata, võime veel kaua jutustada!“

Nende sõnadega murdis hea proua, keda me lugejad juba oma jutustusest tnnnevad, enesele tee läbi rahvamurru, kusjuures ta oma küünarnukkidega sugugi kokkuhoidlik polnud, ja kadus St. Agnese kirikusse.

Püha talitus oli juba alanud.

Kirikus valitses sama toredus kui mullu.

Uus organist oli palvetajate vahelt, kes kirikutiiivas seisid, läbi tunginud, et suudelda präladi sõrmust, ja siis üles koorile läinud. Tähtsusega, mis mõjus sama kunstlikult kui naeruväärselt, löi ta oreli klahvid reast maha ja proovis registreid.

Lihtsate inimeste hulgast, kes kiriku tagapool seisid, kostis tume häältekömin — kindel märk, et torm oli tulemas ja ennast enam kaua ei lase oodata.

„Tema on kaabakas,“ ütlesid ühed. „Ta ei võta vaevakski, teades, et ta käte alt ometi midagi korralikku ei tule!“

„Lollpea on ta!“ arvasid teised. „Oma kiriku oreli on ta nii ära rikkunud, et see kõlab kui övahi häälest läinud sarv... ja nüüd tahab ta veel meister Perezigi oreli ära rikkuda!“ (Järgneb).

Tõtt ja nalja.

Mõtteväljatüsi.

Peab kirjutama nõnda, kuidas räägitakse, kui räägitakse hästi. —

Inimesel peab olema palju talenti, kuid piskust vaimuteravusest aitab. —

Misjaoks palju naudida. Milfenautimine on ka huvitav ja vähem väsitav. —

Oma õnnest rääkides peab olema ettevaatlik; ja kui sellest teatada, siis nõnda, nagu pihiks keegi vargust. —

Inimesed, kes elavad reeglite järele, panevad teadlikud muhelema, sest elus leidub ainult erandeid. —

Kunstis ära tee midagi nõnda kui teised, moraalisis aga tegutse nti kui kõik maailm. —

Äärmiselt raske ja austav on rahata elada kui seda teenida. —

Nii mõnigi on tark, kuid rumalaks otstarbeks. — Inimesed teevad, nagu oleksid nad õnnelikud ja salgavad õnnetuse maha: tahavad äratada ennem kadestust kui kahjurõõmu, parem teha haiget kui head. —

Sinine on vist sellepärast sõpruse ja truuduse värv, et kuski ei leita niipalju siniseid vorpe, kui just sõprade ja ustavate hulgas. —

Hea meetodi raskuste vältimiseks leiab iga poliitikamees sel heikel, mil ta enam ei ole ametis. —

Viisakuse läbi võib ainult võita, ütleb vanasõna. Ja trammil istekoha kaotada, ütleb kogemus. —

Mis vahe on õpetlase ja tantsijanna vahel? — Õpetlane näitab, mis ta teab, ja tantsijanna teab, mida näitab. —

Noor neiu ei peaks mitte kohe kaotama pead — ka kui ta selle kord mõne noore mehe õlale toetab. —

* Päikesekiired meelitavad lehed tuest välja. Ja lehed hütavad: „Me meelitasime päikesekiired välja!“

„Milleks on hobused?“ — Autode väljakiskumiseks kraavist.“

Whisky.

Vagunis Londoni ja Doveri vahel istub inglase ja suitsetab flegmaatiliselt sigaril. Ühes vahejaamas astub vagunisse maamees, korv käes, ja asetab korvi inglase kohale võrku, kuna ta ise asetab vastas- seisvale pingile.

Möödub veidi aega ja korvist kukub mitu filka inglise lordi käele; see tõstab kae nina juurde, nuusutab ja küsib siis maamehelt:

„Whisky?“

„Ei, foks-terrier,“ vastab see.

Ajad muutuvad.

Artur esitleb mulle ja ütles: „Preili Malle!“ Pool tundi hiljem ütles ta: „Ilus preili!“ Ta tuli minuga jalutama ja kõnefas mind: „Mu väike.“ Kihluse ajal ütles ta: „Mu magus pruut!“ Pulmapäeva järele ütles ta: „Sa minu kõik!“ Kuus kuud hiljem: „Minu armas!“ Viis aastat hiljem: „Kuule, sina!“

Leidur.

„Milline huvitav üürnik sul on?“

„Leidur!“

„Tõesti?“

„Tõesti! Ütle sulle, iga kuu teitab ta uue põhjuse, miks ta ei saa üüri maksta!“

Rikas inglanna

oli tellinud enesele kuulsalt maalikunstnikult Whistlert oma pildi. Kui see valmis sai ja proua oma pilti vaatles, vihastas ta hirmsasti.

„Mis te siin olete teinud?“ hüüdis ta ärevalt. „Teil on olnud häbematust minule anda mopsi nägu!“

„Oh ei,“ vastas Whistler lahkesti; „teie pilt on loomutruu ja teie ei võrdu sugugi oma mopsile. Aga teie mopsil on küll au teile sarnaneda!“

Seltskonnas

oodati eriti ilusat, noort ja intelligenti prouat. Kui ta ilmus, küsis keegi Liebermannilt:

„Kuidas meeldib ta teile?“

„Hästi,“ vastas Liebermann, „noor ja tõeliselt ilus! Kui ta oleks ka veel rumal, siis oleks ta täielik.“

Sanatoorium.

„Jah, armas härra,“ ütles arst läbivaatamist lõpetades, „kõige parem on, teie lähete mõneks ajaks sanatooriumi!“

Härra tõrjus kokkudes: „Ei, ei, mitte sanatooriumi! Seda ei usuks meie päevil ju keegi. Mõtlevad kõik, et olen mingisuguses vanglas!“

Pilkekirjanik Saphir

ei tahtnud arstirohtu ühelgi tingimusel võtta. Kui arst teda kord külastas ja temalt küsis, kas ta retsepti järgi tahtnud, vastas Saphir:

„Kui ma teie retseptile oleks järgnenud, ma oleksin murdnud kaela, sest retsepti viskasin ma aknast välja!“

Renoir

sai vanaks, enne kui ta tõõd hakkasid tulemust saavutama. Kui siis kunstikaupmehed tema juurde tulid, et tema käest kalli raha eest ta pilti osta, ütles ta:

„Nüüd on see hilja! Nüüd annate mulle süüa beafts-teaki — ja minul ei ole enam hambaid!“

Prantsuse kirjanik Gustave Flaubert kirjutas oma tööd harilikult suure täpsusega, otse liialdatud hoolega. Mõne tühise üksikasja pärast nuuskis ta kõik raamatukogud läbi ja võttis ette pikad reised, et olukorraga tutvuda koha peal. Mingisuguses kunstnikkude-seltskonnas kaldus jutt sellele ja noorem Dumas ütles:

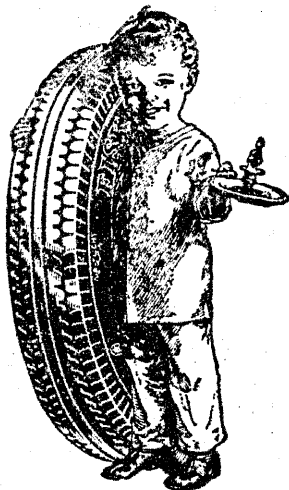
„Ärge tulge mulle Flaubertiga! Kui tema tahab teha mõnda keppi, siis raiub terve metsa maha!“

FISK

Air Flight (õhulsõidu)

põhimõttel ehitatud

auto- ja mootorratta kummid omavad 7 eriparimust

**Time To Re-tire
GET A FISK!**
TRADE MARK REG. U.S. PAT. OFF.

- 1) Avaram õukõõbas, kui ühelgi teisel auto-kummil;
- 2) Ühtlane ning elastne Air-Cord kude;
- 3) Mitme kimbu traatidega kõvendatud karamiserv;
- 4) Suurendatud küljepind võimaldab pehme sõidu;
- 5) Kummi jooksupind on põia laiune;
- 6) Libisemishädaohuta jooksupind;
- 7) Air-Flight kummide tasakaalustatud ehitusviis.

Peaesindaja :

O/Ü. TILGA & Co.

Tallinn, Vene tän. nr. 13.

Telefon 437-18

Müüjad:

- TARTUS:** A.-S. Jaan Maim, Poe tän. 9, telef. 4-71.
NARVAS: N. Mägi, Peetri plats, telef. 1-06.
JÕHVIS: Aleks. Schmidt, telef. 6.
RAKVERES: Paul Falk, Adamsoni tän. 6, telef. 3-03.
VALGAS: Vilh. Trauss, Kesk tän. 11, telef. 1-63.
TÕRVAS: Joh. Siifak, Valga tän. 1, telef. 61.
VÖRUS: Paul Laamann, Jüri tän. 5, telef. 54.
PÄRNUS: Karl Viks, Kuninga tän. 36, telef. 5-49.

Ajakiri „ROMAAN“ ei vanane.

Ta on tunnustatud uus tüüp eesti ajakirjade hulgas.

Iga number on põlise väärtusega.

Tema sisaldab alati terveni kaks järgnevat romaani, mis algusest lõpuni köidavad lugejat põnevusega, rikkalikku valikut sisukaid jutte tuntud kirjanikelt, ja hulk huvitavaid ajakohaseid pilte.

Seejuures on ta hind vastuvõetav igaühele ;

12 kuud (24 nr. nr.)	Kr. 6.—
9 „ (18 „ „)	„ 4.50
6 „ (12 „ „)	„ 3.25
3 „ (6 „ „)	„ 1.75
2 „ (4 „ „)	„ 1.25
1 „ (2 „ „)	„ —.70
Üksiknumber	„ —.35

Tellida võib „ROMAAN“ ilma igasuguse lisamaksuta igast vabariigi postkontorist.

Raamatukogud,

täiendage oma raamatukogu. Ei ole sisurikkamat, väärtuslikumat, odavamamat ja nägusamat raamatut, kui pildiajakiri „ROMAAN“.

Talituse aadress:

Tallinn, Vene tän. 13. Telefon 437-18.

Väljaandja:

V 60
2

Kirjastusosahisus

„ARENG“